

RIKSDAGENS PROTOKOLL.

1878. Andra Kammaren. N:o 34.

Torsdagen den 4 April.

Kl. 7 e. m.

§ 1.

Justerades de i Kammarens sammanträden den 28 nästlidne Mars förda protokoll.

§ 2.

Föredrogs Första Kammarens protokollsutdrag N:o 119, med delgifvande af Kammarens beslut öfver dess Andra Tillfälliga Utskotts betänkande N:o 3 (i samlingen N:o 6), rörande föreslagen ändring af § 6 mom. 5 af gällande folkskolestadga; och beslöt Andra Kammaren att för vidare utredning hänvisa detta ärende till Kammarens Första Tillfälliga Utskott.

§ 3.

Föredrogs, men blefvo för andra gången bordlagda:

Andra Kammarens Andra Tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 7 (i samlingen N:o 24); och

Sammansatta Stats- och Lag-Utskottets utlåtande N:o 1.

§ 4.

Förekom till afgörande Konstitutions-Utskottets utlåtande N:o 9, i anledning af väckta motioner om ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen. Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.

Uti berörda motioner, som afgifvits inom Andra Kammaren, var föreslaget:

af Herr A. Adlersparre (motionen N:o 36): att § 12 i Regeringsformen måtte erhålla följande, af Konstitutions-Utskottet vid 1872 års riksdag föreslagna lydelse:

“§ 12.

Konungen eger att i afhandlingar och förbund med främmande makter ingå, sedan, enligt § 8, Statsrådet blifvit deröfver hört.”
Andra Kammarens Prot. 1878. N:o 34. 1

Ändring i § 11, 12 och 32 Regeringsformen. (Forts.)

eller, om emot en sådan ändring skulle förefinnas formella hinder, hvilka icke kunde undanrödjas, att Konstitutions-Utskottet då måtte föreslå, att 12 § Regeringsformen i dess nuvarande lydelse måtte erhålla nedanstående eller ett dermed lika syftande tillägg, nemligen:

“§ 12.

— — — Genom ministern för utrikes ärendena skola dessa mål, innan de till slutligt afgörande företagas, fullständigt meddelas Statsrådets öfriga ledamöter;“

och af Herr S. A. Hedin (motionen N:o 37):

att ur § 11 måtte uteslutas dels de ord, som bemyndigade Konungen att, på det sätt honom lämpligast syntes, låta bereda och handhafva ministeriella mål;

att i samma § blefve införd en föreskrift af samma innehåll som § 26 i senaste unionskomiténs förslag, hvilken vore så lydande: “alla meddelanden till främmande makt eller till rikenas sändebud i utlandet skola, utan afseende å ärendets beskaffenhet, ske genom Utrikes Ministern.“

att § 12 måtte förändras i enlighet med 1872 års Konstitutions-Utskotts, af Andra Kammaren gillade förslag, dock med tillägg af en bestämmelse i enlighet med sista unionskomiténs förslags § 22 mom. 3, att äfven “förberedande beslut“ i ärenden, hvarom § 12 handlade, skulle i Statsrådet meddelas; samt

att undantagsstadgandet i § 32 blefve upphäfdt, i sammanhang hvarmed orden “inom riket“ i första punkten af § 28 borde uteslutas.

Utskottet hade hemställt:

1:o) att Riksdagen måtte i anledning af Herrar Adlersparres och Hedins motioner antaga att hvila till vidare grundlagsenlig behandling följande förslag till förändrad lydelse af Regeringsformens

§ 11.

Ministeriella mål, hvarmed förstås alla de, som angå rikets förhållande till främmande makter, skola på det sätt, Konungen lämpligast synes, beredas af Ministern för utrikes ärendena, hvilken det tillhör att dessa mål anmäla och föredraga inför Konungen i närvaro af Statsministern eller någon annan Statsrådets ledamot. Är Ministern för utrikes ärendena frånvarande, föredrage den Statsrådets ledamot, som Konungen äfven i detta fall tillkalle. Sedan Konungen af dessa embetsmän inhemtat till protokoll anförda råd,

för hvilka de blifva ansvarige, fatte Konungen i deras närvaro beslutet; åliggande det den dertill särskildt förordnade att protokollet föra. Af sådana beslut må Konungen låta till Statsrådets kunskap komma hvad Honom nyttigt synes, så att äfven någon kännedom af denna riksstyrelsens gren måtte hos Statsrådet finnas. *Alla meddelanden i ministeriella mål till främmande makt eller Konungens sändebud i utlandet skola, utan afseende å ärendets beskaffenhet, ske genom Ministern för utrikes ärendena.*

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

§ 12.

Konungen eger att i afhandlingar och förbund med främmande makter ingå, sedan Han, i den ordning, föregående § stadgar, deröfver hört *Statsministern*, *Ministern för utrikes ärendena* och någon annan tillkallad Statsrådets ledamot, eller, der *Ministern för utrikes ärendena tillika är Statsminister*, två andra tillkallade Statsrådets ledamöter.

§ 32.

Sändebud hos främmande makter och tjenstemän vid beskickningarne nämne Konungen i närvaro af *Ministern för utrikes ärendena* samt *Statsministern* eller någon annan tillkallad Statsrådets ledamot.

2:o) att de förevarande motionerna i öfrigt icke måtte till någon Riksdagens åtgärd föranleda.

Enligt anteckning å utlåtandet voro reservationer mot detsamma inom Utskottet anmälda dels af Herr *Hallenborg* och dels af Herrar *von Ehrenheim* och *von Möller*.

Efter uppläsning af Utskottets förslag till lydelse af § 11, yttrade

Herr Adlersparre: Jag får vördsamt anhålla, att alla tre paragraferna måtte få samtidigt föredragas.

Kammaren biföll Herr Adlersparres sålunda gjorda framställning, i följd hvaraf Utskottets förslag till lydelse af §§ 12 och 32 nu jemväl upplästes; och lemnades derefter ordet å nyo till

Herr Adlersparre, som anförde: Då jag för närvarande är besvärad af en strupkatarr, som hindrar mig från att kunna muntligen inlåta mig i diskussionen, får jag vördsamligen anhålla, att af mig uppsatt skriftligt anförande måtte blifva af vederbörande kanslist uppläst.

Enligt Herr Adlersparres begäran, skedde uppläsning af det af honom skriftligen affattade yttrandet; varande detsamma af följande innehåll:

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

Herr Grefve och Talman! Konstitutions-Utskottets nu föredragna utlåtande angående Regeringsformens § 11 vill jag nu icke beröra.

Deremot måste jag yttra några ord rörande 12 §:s behandling. Utskottet har här vidblifvit sitt förslag vid sistlidne riksdag, endast med den skilnad att Utskottet tillmötesgått och rättat sig efter Första Kammarens beslut då frågan der förevar. Deremot har Utskottet icke fäst på något afseende vid den mening, som gjorde sig gällande i denna Kammare, nemligen att Utskottet *icke i nog vidsträckt mån gått motionärernes framställningar till mötes.*

Ett sådant förfaringsätt måste, enligt all sannolikhet, hafva till följd att denna Kammare återigen förkastar Utskottets förslag — hvilket Första Kammaren redan har gjort — och att sålunda denna viktiga grundlagsfråga icke i någon mån närmat sig sin lösning, oaktadt den allt sedan 1855 års november-traktat varit föremål för Riksdagens uppmärksamhet.

För att, om möjligt, nu förekomma en så beklaglig utgång, och för att gifva Konstitutions-Utskottet tillfälle att ännu en gång försöka om det ej, bättre än hvad det hittills förmått, kan, under en antaglig form, föreslå en sådan ändring af Regeringsformens § 12, att Statsrådets alla ledamöter, derest de icke laga förfall ega, skola vara närvarande då beslut fattas angående förbund med trämmande makter — så tillåter jag mig begära återremiss på den del af det föredragna betänkandet, som berör denna 12 §.

Denna min begäran synes mig äfven från en annan synpunkt berättigad. I detta betänkande finnas nemligen luckor, som böra fyllas, samt premisser, som icke skulle lida men af att af Utskottet ånyo öfverses.

Jag vill först nämna Utskottets antagande, att den anmärkning, som på grund af våra unionella förhållanden gjordes 1872 i Första Kammaren emot dåvarande Konstitutions-Utskotts förslag, fortfarande är giltig.

Anmärkningen gjordes dock under "*veckan*", och emot den samma har anförts det faktum, att vid flera tillfällen viktiga diplomatiska mål behandlats i sammansatt svenskt och norskt statsråd, utan att den befarade olägenheten af våra unionella förhållanden inträffat, när å protokollet tecknats "*ministeriella ärenden*". Har detta kunnat ske förr, säger man, bör det väl också kunna ske hädanefter.

Denna invändning emot den sagda anmärkningen kan måhända häfvas; men icke har Utskottet gjort det.

Äfven en annan sida af denna fråga finnes, som Utskottet icke heller berört, den nemligen huruvida ej Kongl. Maj:t kunde undanröjda de unionella hindren, om Riksdagen för sin del uttalade, att Regeringsformens 12 § borde erhålla den ändring, att i alla de mål, som i denna § afses, statsrådets alla ledamöter måtte höras.

Utän tvifvel skulle åtminstone denna Kammare varit tacksam, om det ärade Konstitutions-Utskottet med sina djupa insigter

gifvit dessa sidor af den viktiga frågan någon belysning. Så har emellertid icke skett.

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

Äfven i andra hänseenden synes mig Utskottets betänkande otillfredsställande. Det önskningsmål, som nu i mer än 20 år framhållits så väl utom som inom Riksdagen, att hela statsrådet måtte höras innan beslut fattas om förbund med främmande makter, säger Utskottet i "väsentlig mån kunna ernås" om i 12 § intages den föreskrift, att 3:ne statsråd i stället för 2:ne i dylika frågor skola höras. Det vill säga 7 af statsrådets 10 ledamöter kunna fortfarande uteslutas från all kännedom af dylika mål innan de beslutas. Och detta kallar Utskottet att i "väsentlig mån" närma sig det mål man vill ernå!?

Vidare säger Utskottet sig hafva "all anledning" antaga, att statsrådets ledamöter få genom förberedande föredragning kännedom af de mål, som i denna 12 § afses, innan de för Konungen anmälas. Men blir 12 § oförändrad, eller erhåller den endast den ändring Utskottet föreslår, hade Utskottet säkerligen kommit sanningen närmare om det sagt, att ingen anledning finnes till sagda antagande. Här äro vi nemligen inom godtyckets område, och der kan endast erfarenheten gifva stöd åt något antagande. Det var just det sätt, hvarpå flertalet af statsrådets ledamöter uteslöts vid uppgörandet af 1855 års november-traktat, som vid 1856 års riksdag väckte stormen emot ordalydelsen i Regeringsformens 12:te §; och hvilka känslor det likartade förhållandet 1863 väckte, förmodar jag är i lika färsk hågkomst. Någon annan erfarenhet än denna kan Utskottet sannolikt icke i förevarande fråga åberopa.

Slutligen måste jag bemöta den anmärkning Utskottet gör emot det andra alternativet i min motion, nemligen att Regeringsformens § 12 måtte erhålla det tillägg: "Genom ministern för utrikes ärendena skola dessa mål, innan de till slutligt afgörande företagas, fullständigt meddelas Statsrådets öfriga ledamöter." För en sådan föreskrift, rörande de mål som i denna 12 § afses, finner Utskottet icke någon större nödvändighet än för mål rörande andra regeringsärenden. Dessa af Utskottet åberopade andra regeringsärenden skola dock, enligt § 8, beslutas i närvaro af statsrådets alla ledamöter, der de ej laga förfall ega, då deremot, vid beslut af de viktiga mål mitt alternativ afser, åtta af statsrådets tio ledamöter kunna uteslutas. Att så är förhållandet kan naturligtvis icke bestridas; men icke desto mindre finner Utskottet icke någon större nödvändighet att föreskrifva ett förberedande meddelande innan beslut fattas i de mål § 12 afser, än beträffande andra regeringsärenden.

Jag vill icke längre upptaga Kammarens tid. Jag tillägger blott, att ehvad styrka man nu må ega att afvisa den vidt spridda åstundan att Regeringsformen måtte gifva mera betryggande föreskrifter mot förhastade beslut om förbund med främmande makter; förr eller senare måste dock motståndet ge vika. — Jag anhåller om återremiss af den del i betänkandet som berör Regeringsformens § 12.

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

Herr Pehr Nilsson i Vittjerf instämde i Herr Adlersparres yttrande.

Vidare anförde:

Herr Hedin: Herr Talman! Det skulle vara mycket orätt att förneka, att Utskottet i en del af den fråga, som blifvit förelagd Utskottet till behandling, tagit ett verkligen viktigt steg framåt, nemligen genom den nu föreslagna förändringen i 11 § Regeringsformen. Dock vill jag genast anmärka, mot den af Utskottet framlagda nya redaktionen, att i nämnde § bibehållits några ord, som, enligt min tanke, kunnat utan skada uteslutas eller rättare näppeligen utan skada kunna kvarstå, nemligen orden "på det sätt Konungen lämpligast synes". Dessa ord innebära nemligen, såsom jag hör någon i min närhet yttra, ingenting annat än ett nonsens. Låt om oss nemligen vara ense derom, att antingen hafva dessa ord någon betydelse eller hafva de det icke; och då Konstitutions-Utskottet föreslagit deras bibehållande, måste väl det förra förutsättas. Denna betydelse skulle nu, enligt hvad Konstitutions-Utskottet svarar mig, ligga deri, att derigenom förebygges den uppfattning, att Hans Maj:t Konungen skulle vid dessa ärendens behandling vara bunden af föreskriiten i 10 § Regeringsformen, enligt hvilken, innan ärendenas förredragning, de genom nödiga upplysningars inhämtande från vederbörande embetsverk skola af den föredragande beredas, hvilket, enligt Utskottets förmenande, vid ministeriella måls behandling skulle innebära ett olämpligt tvång. Men nu är det alldeles klart, att denna föreskriit i 10 § Regeringsformen, att ärendena skola beredas genom inhämtande af upplysningar af de under Regeringen sorterande embetsverk, vid rent politiska frågor icke kan hafva någon tillämplighet, då några sådana embetsverk ej finnas, som i detta fall äro vederbörande. Och att föreskriftens uppfyllande, om samma föreskrift skulle ega någon betydelse, bör ligga inom möjlighetens gräns är väl tillräckligt klart, utan att behöfva vidare utvecklas.

Om således Kongl. Maj:t inlåter sig på frågor af rent politiskt innehåll med främmande makter, frågas: om stadgandet i 10 § Regeringsformen står kvar, till hvilket underordnad verk skall Kongl. Maj:t eller vederbörande departementschef vända sig för att inhämta upplysningar? Ett sådant verk finnes icke, och således har icke föreskriften i 10 § någon tillämpning och binder icke Kongl. Maj:t vid förberedande af ministeriella mål. Låt oss till exempel taga den, så vidt jag vet, färskaste politiska fråga utrikesdepartementet haft att behandla, nemligen återställande till Frankrike af vår enda koloni, skulle, i händelse de af mig anmärkta orden i 11 § saknats, Kongl. Maj:t väl då verkligen varit inskränkt i sin handlingsfrihet genom den generella bestämmelsen i 10 § Regeringsformen? Naturligen icke, emedan det icke finnes något embetsverk, hvartill Kongl. Maj:t skulle, enligt Regeringsformen vädja, för att erhålla förberedande upplysningar.

I andra fall åter är det själfklart, att Kongl. Maj:t vid för-

handlingar med främmande makter, måste inhemta upplysningar af vederbörande embetsverk, och detta är äfven förutsatt i 1840 års stadga, angående fördelning af ärendena emellan statsdepartementen, der det heter, att vissa regeringsärenden skola beredas af chefen för utrikesdepartementet gemensamt med chefen för civildepartementet. Således om ställningen är den, att i vissa fall måste denna föreskrift i 10 § Regeringsformen iakttagas vid beredningen af utrikes ärenden, vare sig den står i Regeringsformen eller icke, och det i andra fall förhåller sig så, att Kongl. Maj:t icke kan vara bunden af 10 §, emedan den icke kan tillämpas, så frågas: hvilken nödvändighet är det, att man skall bibehålla dessa ord, att ministeriella mål skola "på det sätt Konungen lämpligast synes" beredas? Antingen få dessa ord icke någon betydelse, och böra då tagas bort, eller hafva de en betydelse, d. v. s. kunna de användas på något sätt, som icke står i öfverensstämmelse med våra konstitutionella grundsatser, och äfven detta utgör, från min synpunkt sedt, ett tillräckligt skäl att borttaga dem.

Således har jag fortfarande en anmärkning att göra mot det redaktionsförslag, som det höglofliga Konstitutions-Utskottet framlagt; men det hindrar mig icke att erkänna, att Utskottet i en del af hvad motionärerne afsett tagit ett steg framåt, ett steg för hvilket jag förklarar mig vara Utskottet tack skyldig, och hvilket jag för min del önskar måtte blifva upphöjdt till lag.

Hvad åter § 12 angår, behöfver jag naturligtvis icke upprepa hvad jag vid ett föregående tillfälle sagt, eller att jag i denna del icke finner Utskottets förslag tillfredsställande. Jag skall aldrig finna någon förändring af denna § tillfredsställande, med mindre den lägger under hela statsrådets kollektiva, konstitutionella ansvarighet sådana ärenden som röra våra förhållanden till främmande makter. Utskottet vidhåller sin uppfattning från ifjor derom, att den anmärkning, som vid 1872 års riksdag i Första Kammaren framställdes mot förslaget, är afgörande.

Jag har förut bemött denna anmärkning och jag vill icke nu upprepa de argument, som deremot kunna framställas. Då nu förhållandet är, att Utskottet, oberoende af de framställningar, som komma vare sig från Kongl. Maj:t eller från enskilde motionärer, har motionsrätt, ja, inom de gränser, som grundlagen angifver, motionsskyldighet, så finner jag, att den föregående talarens yrkande om återremiss är befogadt och kan vara lämpligt. Mot en återremiss kan här icke göras den invändning, som vanligen i dylika fall förekommer, då man säger, att en återremiss icke tjänar till någonting derföre, att Första Kammaren redan fattat beslut i ämnet, och att Utskottets enda åtgärd, i händelse af återremiss, skulle blifva att uppmana denna Kammare att fatta beslut i frågan. Detta skulle väl äfven, formelt taget, blifva följden af en återremiss af *detta*, nu föreliggande betänkande. Men en från denna Kammare tillkännagifven opinion, att Kammaren icke funnit sig tillfredsstäld med det beslut, till hvilket Utskottet kommit, skulle till äfventyrs för Utskottet innebära en giltig anledning att upptaga frågan till ny behandling och, oberoende af mitt och

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

min medmotionärs förslag, sjelf framlägga ett nytt förslag. På denna grund kan jag gerna förena mig i den föregående talarens yrkande om återremiss.

Skulle emellertid detta icke behaga Kammaren, och skulle Kammaren vidare hysa den åsigten, att det under nuvarande förhållanden vore nödigt att åtminstone uttrycka en opinion, såsom motvigt mot den, som genom Första Kammarens afslag på Utskottets betänkande blifvit uttalad, så skall icke jag sätta mig deremot.

Det har anmärkts, att mot Konstitutions-Utskottets rätt att sjelfständigt väcka förslag i en fråga, som efter deröfver afgifvet utskottsutlåtande redan blifvit af Kamrarne afgjord, man skulle kunna anföra den grundlagsparagraf, som säger, att man icke får till förnyad behandling under samma riksdag upptaga en fråga, som redan genom Kamrarnes olika beslut förfallit. Men, så vidt jag vet, eger icke denna § tillämplighet på det Utskotts förfarande, som eger sjelfständig motionsrätt. Detta vill jag emellertid lemna derhän.

Jag förenar mig i den föregående talarens yrkande om återremiss, men med uttryckande derjemte af den åsigt, att Konstitutions-Utskottet i sitt utlåtande icke gått så långt, icke skaffat oss de betryggande garantier som jag med min motion afsett. Och om Kammaren endast afser att med sitt beslut uttala en opinionsyttring, som skall betyda, att Andra Kammaren icke låter frågan falla på samma skäl, som Första Kammaren, så skall jag icke motsätta mig, att Andra Kammaren lemna sitt bifall till Utskottets förslag.

Friherre Leijonhufvud: Utan att för tillfället ingå i granskning, huru vida de af motionärerne föreslagna förändringarne i grundlagen äro af verkligt behof påkallade eller icke, kan jag för min del icke komma till annat resultat, än att det af Utskottet nu framlagda förslag är, i formelt hänseende, föga tillfredsställande. Detta utgör för mig ett tillräckligt skäl att hos Herr Talmannen begära proposition om afslag å Utskottets betänkande.

Herr Sam. Johnson: För min del har jag visserligen icke någonting emot betänkandets återremitterande till Utskottet, emedan man der för närvarande har ganska god tid att taga frågan under förnyad ompröfning; men jag tror mig på förhand kunna säga, att en återremiss icke skulle tjena till något, ty, fastän jag för min del och flere utskottskamrater jemte mig gerna skulle vilja gå motionärernes önskingar i alla delar till mötes, kunna vi säkerligen icke genomdrifva något annat förslag, än det Utskottet nu framlagt.

På denna grund vill jag, ehuru jag — som sagdt — icke har något emot en återremiss, likväl yrka bifall till Utskottets förslag, hvarmed i allt fall ett steg framåt skulle vara taget.

Herr Dickson: Ehuru jag ganska väl inser, att denna fråga har för denna riksdag förfallit, och jag verkligen tror, att, äfven om den samma varder till Utskottet återförvissad samt Utskottet på grund deraf skulle inkomma med ett nytt förslag — ingenting dermed skulle vara för denna gång vunnet — ett förfaringssätt, hvars grundlagsenlighet jag icke vill bedöma — vill jag likväl yttra, att jag för min del beklagar det beslut, hvartill Första Kammaren i frågan kommit. Jag medgifver, att det steg, Konstitutions-Utskottet genom sitt nu framlagda förslag tagit, icke är tillfyllestgörande, men jag anser det dock vara ett steg i den rätta riktningen, hvarför jag för min del är benägen att instämma i den siste talarens yrkande på bifall dertill från denna Kammares sida, synnerligast för att derigenom uttrycka en opinionsyttring i saken. Under den tid jag var ledamot af Konstitutions-Utskottet, och denna fråga var under behandling derstädes, omfattade jag med ifver den vidsträcktare tolkning af 12 § Regeringsformen, som båda motionärerne åsyftat; och jag för min del kan icke annat än finna det vara mycket underligt, att, då Kongl. Maj:t öfver hvarje småsak, som här inom riket förehafves och skall af Kongl. Maj:t afgöras, skall, innan beslut fattas, vara skyldig att höra hela statsrådet, en så vigtig sak, som förbund med främmande makter, hvarigenom hela riket kan iklädas förpligtelser, hvilkas vidd ingen kan på förhand bestämma, skall kunna afgöras endast af Hans Maj:t Konungen och ministern för utrikes ärendena. Det är visserligen stadadt, att vid afgörandet af dylika frågor äfven någon annan statsrådets ledamot skall vara närvarande, men det står icke, om denne andre ledamot skall vara ett svenskt eller norskt statsråd; och jag tror mig veta, att då den så kallade novembertraktaten af år 1855 afslöts, utrikes statsministern och ett norskt statsråd voro närvarande. Jag finner det vara mycket förödmjukande för de öfrige statsråden, hvilka måste vara inför landet ansvarige för de råd, de gifva Konungen, att grundlagen förutsätter, det dessa vigtiga mål, hvarom nu är fråga, skola kunna afgöras, utan att de få hafva ett ord med i laget, ja utan att de möjligen ens få veta någonting deraf, förrän det blifvit en fait accompli.

För min del skulle jag således önska den liberalare tolkning af 12 § Regeringsformen, som motionärerne afsett, men då jag väl inser och medgifver, att äfven det lilla, som Konstitutions-Utskottet här föreslagit, är ett steg framåt i den rätta riktningen, vill jag, under beklagande af det beslut, Medkammaren i frågan fattat, hemställa om denna Kammares bifall till Konstitutions-Utskottets förslag.

Hans Excellens Herr Statsministern Friherre De Geer: Såväl motionärerne i denna fråga som Konstitutions-Utskottet hafva åsyftat att åstadkomma säkrare konstitutionella garantier för så kallade ministeriella måls handläggning genom att skärpa statsrådets ansvarighet och utsträcka densamma till flere af dess ledamöter, än som för närvarande finnes i Regeringsformen förutsatt. För min del har jag ingenting att invända mot detta syfte, eme-

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 *Regerings-*
formen.
(Forts.)

dan det, enligt min åsigt, i Regeringsformen förefinnes en brist i föreskrifterna om statsrådets ansvarighet, och denna brist är så genomgående, att den icke i någon väsentlig grad skulle afhjelpas genom antagande af Konstitutions-Utskottets förslag. icke ens genom ett bifall till motionärernes framställning. Vår Regeringsform fordrar nemligen icke någon solidaritet hvarken mellan Konungen och hans statsråd eller mellan statsråden inbördes. Statsrådets ledamöter äro endast hvar och en för sig ansvarige för sina till statsrådets protokoll antecknade meningar; och blott de icke förgäta att reservera sig, kunna utan brott mot Regeringsformens anda och bokstaf i Konungens råd sitta män af de mest olika tänkesätt, hvilka icke behöfva bekymra sig om, huruvida Konungen ena gången följer den enes och en annan gång en annans mening eller till och med om Konungen fattar sitt beslut mot alla sina rådgifvares mening. Ansvarighetslagen för statsrådets ledamöter förklarar nemligen uttryckligen, att det icke kan läggas statsrådets ledamöter till last, om mot deras råd utgången i något fall utan deras förvällande skulle blifva olycklig; och det är endast om Konungen vill företaga något, som innefattar ett brott mot Regeringsformen, som den föredragande departementschefen har pligt att vägra sin kontrasignation och nedlägga sitt embete. Den allmänna konstitutionella utvecklingen i vår tid godkänner emellertid alldeles icke ett sådant förhållande och, oberoende af den juridiska ansvarsfriheten, som må tillkomma statsrådets ledamöter, gör den allmänna meningen dem politiskt ansvarige, icke blott för rådslagen utan äfven för besluten, i det man tillämpar den grundsats, som i den danska grundlagen fått ett bestämdt uttryck, då der säges, att ministrarne äro ansvarige för regeringens förande. Häruti gör man, enligt min åsigt, äfven rätt så till vida, att en statsrådsledamot icke bör anses skyddad för politiskt ansvar blott genom en reservation, så framt densamma ej åtföljes af en afskedsansökning. Ett steg i rigtning att åstadkomma solidaritet inom statsrådet har jag trott ligga i införandet af statsministerembetet, då jag ansett att den, som af Konungen nämnes att vara statsrådets främste ledamot, derigenom äfven fått i uppdrag att arbeta på statsrådets sammanhållning till en politisk enhet, och jag kan ej föreställa mig att någon statsminister skulle underkasta sig att stanna qvar på sin plats, derest någon eller några af hans embetsbröder förhandlade viktiga statsaker bakom ryggen på honom eller statsrådets öfrige ledamöter. Men finnes en konstitutionel anda inom statsrådet, så behöfves icke i sjelfva verket ett sådant stadgande, som Konstitutions-Utskottet här föreslagit. Finnes åter icke denna konstitutionella anda i konseljen, så är det fara värdt, att ett dylikt stadgande föga hjälper. Det skulle vara lätt nog att kringgå detsamma eller göra det overksam, och i ingen händelse lærer man vilja eller kunna förbjuda Konungen att personligen afhandla med personer utanför statsrådet och tala om vare sig inländska eller utländska angelägenheter. Det vore detsamma som att vilja förbjuda en riksdagsman att tala om allmänna angelägenheter, annat än till Kammarrens

protokoll eller genom sin röstsedel. Icke heller lär man kunna förhindra att det fästes vigt vid Konungens uttalade ord och mening, äfven om detta icke skett i legalt bindande form, då hvar och en vet att Konungen eger rätt och makt att genomföra sitt beslut, såvidt detsamma ej är stridande mot grundlagen. Det konstitutionella bandet på Konungen måste bestå deri, att han vet, det i händelse han skulle vilja sätta i verket något beslut, som konseljen ej finner öfverensstämma med det allmännas bästa, konseljen afgår och han måste vara beredd att skaffa sig ett nytt statsråd.

Man har här, såsom bevis på nödvändigheten af den föreslagna grundlagsändringen, egentligen blott anfört tvenne exempel, nemligen traktatfrågor, hvilka förekommo åren 1855 och 1862. Jag ber att få säga några ord om dessa tillfällen. En af motionärerne har, under åberopande af en uppgift från en aktad norsk statsrättslär, som visserligen förtjenar all trovärdighet, uti sin motion i ämnet vid förliden riksdag citerat ett yttrande, att det icke skulle vara någon hemlighet att den så kallade novembertraktaten af år 1855 förelades utrikes ministern, som förut icke skulle hafva varit tillkallad, först då densamma var färdig till underskrift. Samma uppgift har här i afton blifvit antydd och lär äfven förekommit i Första Kammaren för några dagar sedan vid ett tillfälle, då jag ej var närvarande derstädes. Denna uppgift vederlägges emellertid af redan för lång tid tillbaka offentligen framlagda handlingar. Vid 1856 års riksdag framställes af en ledamot af ridderskapet och adeln en anledning till anmärkning mot statsrådets ledamöter till följd af den ingångna novembertraktaten. Med anledning häraf fick sig Konstitutions-Utskottet förelagda handlingarne angående detta ärende, och i sitt dechargebetänkande redogjorde Utskottet för innehållet i dessa handlingar. Af det tryckta utskottsmemorialet framgår, att ett ministerielt statsråd hölls den 30 Oktober 1855, dervid voro närvarande justitiestatsministern, utrikes statsministern och den främste ledamoten af norska statsrådsafdelningen i Stockholm. Vid detta ministeriella statsråd anmälde och föredrog utrikes ministern för Kongl. Maj:t. att Englands och Franrikes härvarande sändebud redan i Juli månad samma år muntligen framställt en förfrågan, huruvida icke de förenade rikena skulle vilja afsluta en traktat med England och Frankrike, till följd af de farhågor, hvilka yppat sig, att Ryssland skulle hafva för afsigt att bemäktiga sig en på Norges kust belägen hamn vid Nordsjön. Härpå svarade svenska Regeringen, att hon icke ville ingå på underhandlingar om en sådan traktat, med mindre än att England och Frankrike åtogo sig att garantera Sveriges och Norges samfälda område. Härom förfrågade sig sändebuden hos sina respektive regeringar och erhöillo från dessa det svar, att de kunde vara benägna att derpå ingå. Då begärdes från Sveriges sida, att de engelska och franska regeringarne sjelfva skulle uppgöra förslag till ordalydelse af traktaten och den 29 Oktober, eller dagen innan det ministeriella statsrådet hölls, öfverlemnades ett sådant förslag till svenska

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

Regeringen. Detsamma anmäldes inför Kongl. Maj:t och tillstyrktes af samtliga tre närvarande statsråden, likvisst med några mindre väsentliga förändringar, och svenske utrikes ministern erhöll Kongl. Maj:ts bemyndigande att träda i underhandling med de allierade makternas sändebud om traktatens afslutande, hvilket också egde rum. Och den 21 November, således tre veckor derefter, under-tecknade utrikes ministern och de utländska ombuden traktaten, som kort derefter erhöll Kongl. Maj:ts ratifikation.

Häraf synes, att förhandlingarna vid traktatens afslutande försiggingo i fullkomligt formenlig ordning och icke kunnat ega rum på annat sätt, äfven om Konstitutions-Uttkottets nu föreliggande förslag varit gällande. Efter motionärernes förslag skulle visser-tigen statsrådet hafva varit fulltaligt vid ärendets behandling. Det är dock knapt antagligt, att utgången derigenom skulle hafva blifvit annorlunda, då ju konungen hade åtminstone begge stats-ministrarnes tillstyrkan samt, såsom väl mängen af oss torde erinra sig från den tiden, den allmänna meningen starkt uttalade sig för Sveriges anslutning till vestmakterna. Också yttrade sig 1856 års Konstitutions-Utskott, efter granskning af traktaten, i sitt déchargebetänkande sålunda: "traktaten, erbjuden af Europas vest-makter, hade svårligen kunnat förkastas. Utan att minska trygg-neten för ögonblicket, lofvade den en borgen för framtiden. Utan att fordra hvad som ej kunde gifvas, gaf den hvad som ej kunnat fordras." I öfverensstämmelse härmed förföll också anmärkningen mot statsrådets ledamöter för afslutandet af denna traktat.

Hvad åter beträffar förhandlingarna under åren 1862—1863, så har, så vidt jag vet, hvad som strängast lagts dem till last varit den omständigheten, att man icke funnit full öfverensstäm-melse råda mellan den af utrikes statsministern förda depeschvexling och det resultat, hvartill den svensk- norska regeringen slutligen kom. Emellertid verkställes ju hela denna beredning af ärendet af utrikes statsministern, eller just hvad Konstitutions-Utskottet genom sitt betänkande velat, såsom ovilkorlig skyldighet vid dylika förhandlingar, framhålla. Något formelt bindande eller definitivt beslut fattades icke af konungen, förrän frågan blifvit anmäld i fulltaligt svenskt-norskt statsråd, och ärendet blef således i afse-ende på formen behandladt just på det sätt, som motionärerne och Utskottet ansett önskligt, att dylika frågor skulle behandlas.

Det har blifvit sagdt, att den anmärkning, som framstälts mot införande af ett bestämdt stadgande, att sådana mål, såsom traktater och förbund, ovilkorligt skola föredragas i fulltaligt statsråd, icke skulle hafva giltighet, därför att man i alla fall kunde föreskrifva att handlingarna icke finge meddelas det norska stortinget. Jag tror icke att den antydda anmärkningen, hvars vigt jag i öfrigt icke vill skatta allt för högt, ehuru jag sjelf fram-stält densamma, kan anses vara fullkomligt undanröjd med mindre, än att en förändring också vidtages på annat håll, emedan det finnes en föreskrift i norska grundlagen, som säger, att norska regeringens betänkanden skola infordras i alla frågor, som före-komma i sådant svenskt statsråd, hvori äfven en norsk statsråds-

ledamot deltagar, d. v. s. i sammansatt statsråd. Förklarar man således, att de ministeriella målen skola afgöras i statsrådet, så måste ock norska regeringens betänkande deröfver infordras och de dervid förda protokollen delgifvas stortinget. Detta har varit anledningen till anmärkningen; man må nu tillerkänna den huru mycken vigt man vill.

Med hvad jag nu sagt har jag icke velat uppträda *mot* Konstitutions-Utskottets förslag. Jag har endast velat förklara anledningen, hvarföre jag vid detsamma icke fästat någon synnerlig praktisk vigt. Kunna emellertid genom förslaget antagande några farhågor inom representationen lugnas, så ser jag för min del ingen anledning att sätta mig mot detsamma.

Herr Per Nilsson i Espö: Efter det sakrika anförande som Herr Statsministern nyss hållit, har jag icke mycket att säga, och det var hufvudsakligen till följd af motionärernes yttranden, som jag begärt ordet. Det är klart, att dessa motionärer, likasom motionärer i andra frågor, hvilkas förslag icke lyckats gå igenom, ansågo sig böra uttala sina åsichter. Vid behandlingen af denna fråga har Konstitutions-Utskottet, såvidt i dess förmåga stått, underkastat densamma en ganska grundlig pröfning, men det har icke varit möjligt för Utskottet att finna något längre gående förslag, som skulle kunna hafva utsigt till framgång. Hvad skulle Utskottet göra, om i en grundlagsfråga Utskottets ledamöter hysa sådana åsichter, att de olika ledamöterna från de båda Kamrarne skulle komma att stå rakt mot hvarandra och frågan endast afgöras genom den förseglade sedeln. Ett sådant förslag, om det framlades af Utskottet, skulle — det må nu vara huru tillfredsställande som helst för motionärerne — icke ens komma att bifallas af Riksdagen, långt mindre vinna Kongl. Maj:ts sanktion och således blifva en grundlagsförändring.

En talare på stockholmsbänken, Friherre Leijonhufvud, har yrkat afslag å Utskottets förslag på den grund att detta vore så litet tillfredsställande. Det ligger verkligen i de orden likasom om han skulle hafva önskat, att Utskottet framkommit med en mycket större reform i detta fall. Det skulle hafva varit önskligt, att en motion i detta syftemål kommit från det hållet. Konstitutions-Utskottet hade då fått något initiativ, någon punkt att stödja sig vid i afseende å behandlingen af denna fråga.

Till hvad de framställda yrkandena om återremiss skola tjena, vet jag sannerligen icke. Det är naturligt, att man dermed afsett att Utskottet skulle framlägga förslag till någon större förändring. Men då vi sett af de vid Konstitutions-Utskottets förevarande betänkande fogade reservationer, att flere af Första Kammarens ledamöter inom Utskottet varit emot det nu framlagda förslaget, och detta dessutom blifvit afslaget i Första Kammaren, så kan det väl icke vara tänkbart, att Konstitutions-Utskottet skulle kunna framkomma med något förslag, bygd på samma grunder som det nu ifrågavarande. Om Utskottet skulle uppgöra ett helt

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

och hållet nytt förslag, kan det dock icke ske, utan att deri blir intaget något af hvad redan Första Kammaren afstyrkt.

Jag kan således icke annat än yrka bifall till Utskottets förslag, och jag hoppas att Andra Kammaren äfven kommer att bifalla detsamma, för så vidt Kammaren fortfarande önskar att någonting måtte göras i nu ifrågakomna hänseende. Men blir detta förslag afslaget likasom förra gången, då ett dylikt framlades, så undrar jag huru det förslag skall affattas, på hvilket man väntar, då Kammaren icke ens vill antaga det nu föreliggande förslaget. Som sagdt, jag skall yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Jöns Rundbäck: Det torde väl icke kunna bestridas och jag har icke heller hört det af någon, åtminstone inom denna Kammare, vara bestridt, att det är af största vikt, att i en konstitutionel stat finnas konstitutionella garantier mellan regering och folket rörande handläggningen af de viktigaste angelägenheter, som höra till regeringsärendena, och då de angelägenheter, som beröra statens förhållande till främmande makter, äro af högsta vikt, så synes det mig, att man måste söka garantier i afseende å dessa angelägenhetens behandling. För min del tror jag dock icke att grundlagen med sin nuvarande lydelse i allo tillfredsställer hvad i det fallet vore önskligt. Det är likväl otvifvelaktigt, att 1809 års män, varnade af de olyckor, som under en föregående längre tid varit rådande, därför att icke sådana garantier förefunnits, sökt att i grundlagen och särskildt de nu ifrågavarande §§ 11 och 12 i Regeringsformen nedlägga dylika garantier. Men att detta icke lyckats dem är, enligt min åsigt, temligen visst. Orsaken dertill torde, enligt min förmening, böra tillskrivas tidens knapphet och den skyndsamhet, som var af nöden vid uppgörandet af Regeringsformen, och dessutom den oklarhet, som då rådde rörande de konstitutionella former, som borde i stället för de gamla åvägabringas. Vare sig nu orsaken till omnämnda förhållande bör sökas i dessa omständigheter eller icke, blef emellertid lydelsen af de grundlagsbestämmelser, som skulle stadga huru vid handläggningen af utrikes ärenden skulle tillgå, sådan den nu är i 11 och 12 §§ Regeringsformen. De tvifvelsmål, rörande tolkningen af dessa paragrafer, som blifvit höjda, vid många riksdagar framkastade och af Riksdagen godkända, hafva motionärerne nu ytterligare framlagt inför Riksdagen, och Konstitutions-Utskottet har sökt gifva nämnda paragrafer en större klarhet och tydlighet genom de tillägg och redaktionsförändringar, som Utskottet föreslagit.

En talare på stockholmsbanken, som först i ordningen hade ordet, var visserligen icke rätt nöjd med den lydelse, Utskottet gifvit åt 12 §. Men det förundrar mig, att denne talare i år kan vara af motsatt åsigt mot den han yttrade i fjol. Förlidet år, då ett nästan lika förslag framlades af Konstitutions-Utskottet, yttrade nemligen talaren, att förslaget vore rätt bra, att det innebure en icke oväsentlig förbättring, att han visserligen icke fått

allt hvad han ville hafva, men att förslaget dock vore ett steg framåt och att det derföre borde af Kammaren antagas. Talaren yrkade visserligen då också återremiss, men det föranleddes deraf, att inom Första Kammaren anmärkts, att, enligt den af Utskottet föreslagna ordalydelsen till denna 12 §, det kunde inträffa, att endast tvenne statsrådsledamöter skulle komma att vid föredragningen af ministeriella mål inför Konungen närvara, för det fall att ministern för utrikes ärenden tillika vore statsminister. Detta missförstånd har nu blifvit undanröjdt, och Herr Adlersparre har nu fått hvad han i fjol begärt, men hans andra alternativ har han icke fått, och jag tror icke heller, att han får det så snart.

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

Herr Statsministern har nyss tydligen ådagalagt, att en sådan förändring af 12 § i Regeringsformen och till den utsträckning, som båda motionärerne föreslagit, icke kan ske på grund af det förhållande, som förefinnes mellan Sverige och Norge. Det har blifvit antydt — och Herrarne känna det för öfrigt mycket väl — att, om frågor rörande ingående af afhandlingar och förbund med främmande makter skola behandlas i närvaro af hela statsrådet, norska statsrådsafdelningen, enligt stadgandet i 5 § Riksakten, ovilkorligen äfven måste vara närvarande. Men innan dessa ärenden kunna handläggas i det sammansatta svenskt-norska statsrådet, skulle, enligt norska grundlagens föreskrift, norska regeringens utlåtande inhemtas, och sedan detta skett och beslut blifvit fattadt, måste protokollen i dylika ärenden framläggas inför Norges storting, då deremot, på grund af stadgandet i 105 § Regeringsformen, de kunna undanhållas den svenska Riksdagen, utom för så vidt de röra allmänt kända och af Konstitutions-Utskottet uppgifna händelser. Utskottet har derföre gått motionärernes önskingar till mötes, så långt det varit möjligt med afseende å de unionella förhållandena mellan Sverige och Norge. Då nu statsministern, såsom chef för konseljen i allmänhet, lär vara och bör vara den, som i sin person, så att säga, uppbär eller utgör konseljens anda, och då, såsom det blifvit föreslaget, statsministern i främsta rummet skall gemensamt med utrikes ministern vara närvarande vid omnämnda ärendens föredragning och afgörande, så synes det mig, att de garantier, som man för dessa ärendens behandling sökt deri, att hela statsrådet skulle dervid närvara, vinnas derigenom att statsministern är närvarande och som icke i viktigare fall lærer underlåta att inhemta sina medkollegers tankar; så synes mig att derigenom är den garanti, man i detta hänseende söker, vunnen, om detta förslag antages.

Herr Statsministern, för hvilkens sakrika upplysningar jag är honom tacksam, har meddelat, att, äfven om man skulle gå längre än Utskottet föreslagit, man icke skulle få de garantier, som man verkligt åsyftade, emedan beslutanderätten alltid ligger i Konungens egen hand. Jag tror väl icke, att någonsin, och allra minst i vår nuvarande högsinta och upplysta Konungs tid, Konungen skulle gent emot statsministerns, utrikesministerns och någon annan statsrådsledamots eller hela statsrådets mening inlåta sig på några afhandlingar och förbund med främmande makter. Skulle Konun-

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

gen af sina ministrar afrådas från att taga ett dylikt steg, så tror jag, att man åtminstone i närvarande tid icke behöfver hysa några dubier i detta fall. Visserligen kan möjligen den tid komma, då ett motsatt förhållande inträffar, men det synes mig, att, då Konungen i alla händelser eger rätt att fatta de beslut, som han anser vara för riket nyttiga, man icke kan få några större garantier i detta fall derigenom, att Konungen först skall inhemta hela svenska statsrådets och norska statsrådsafdelningens mening, ty, om Konungen skulle vilja fatta beslut mot denna mening, torde han väl kunna finna män inom landet, som skulle vilja instämma i hans åsikter, och då af dessa taga sitt statsråd; men är Konungens och hans åsigtens mäns mening ej uppuren af landets mening, då först läser det blifva fråga om hvilken mening som är den rätta och som bör få öfverhanden. Jag tror således, att om motionärerne närmare tänka på frågan sådan den föreligger, svårigheten att i detta hänseende komma längre, än Utskottet gjort, borde föranleda dem till att yrka bifall till det föreliggande förslaget. Detta bifall skulle icke blott blifva en opinionsyttring, utan det är äfven nödvändigt, i fall Kammaren vill hafva bättre garantier i grundlagen så långt man kan komma. Hade det varit möjligt att kunna gå längre än Utskottet gjort, skulle jag för min ringa del icke hafva något deremot; men det går icke.

Herr Hedin har påpekat oegentligheten af dessa orden: "på det sätt, som Konungen lämpligast synes" och derföre yrkat att dessa ord borde utgå, ty, sade han, hafva de någon betydelse, så böra de icke stå der, men hafva de ingen betydelse, så behöfva de icke finnas. För min del tror jag att de icke hafva någon större betydelse, så att § gerna kan vara dem förutan och följaktligen få denna lydelse:

"Ministeriella mål, hvarmed förstas alla de, som angå rikets förhållande till främmande makter, skola beredas af ministern för utrikes ärendena" etc.

Det var inom Utskottet mycken fråga om att de skulle utgå, men den gamla kärleken att låta så mycket som möjligt stå kvar i grundlagen och icke rubba densamma gjorde, att dessa ord fingo stå kvar, ehuru deras borttagande enligt min tanke skulle medföra en verklig förbättring i saken. Derigenom, att man bestämt utsätter, att alla ministeriella mål skola beredas af ministern för utrikes ärendena, samt att alla meddelanden med främmande makter skola ske genom honom, har ministern för utrikes ärendena fått det tillfälle, han bör hafva, att följa ett dylikt ärende från dess första upprinnelse till detsammans slutliga afgörande; så synes det dock mig som om jemväl några intetsägande ord, som Hedin påvisat, stå kvar, så betyder detta föga; ty garantien hvilar ej på dessa ord, utan på de satsar jag antyd.

Beträffande det af Herr Friherre Leijonhufvud fälda yttrande, deri han säger, att sjelfva förslaget är föga tillfredsställande i formelt afseende, ber jag att få säga, att detta måste vara en smakfråga hos honom; några skäl derför har han dock ej angifvit och således erfordras ingen vederläggning.

För att icke uppehålla tiden längre ber jag att, hufvudsakligen återopande hvad jag nu anfört och den utredning, Utskottet lemnat, få framställa det yrkande, att Kammaren måtte bifalla de af Utskottet föreslagna ändringarne i §§ 11, 12 och 32 af Regeringsformen.

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen
(Forts.)

Herr Hedin: Jag anhåller, Herr Talman! om öfverseende derföre att jag ännu en gång begärt ordet; men jag lofvar att jag icke skall besvara Kammaren länge.

Den siste ärade talaren har, om jag rätt uppfattade hans ord, gifvit större utsträckning än hittills åt de invändningar, man framställt, än som föranledes af Sveriges och Norges grundlagar.

Enligt min uppfattning finnes det blott en enda hållbar invändning, hemtad från det grundlagsenliga förhållandet mellan de förenade rikena, som kan anföras mot mitt förslag, och det är den, som af Hans Excellens Herr Statsministern, såsom ledamot af Första Kammaren, anfördes vid 1872 års riksdag. Förhållandet är i korthet följande: Genom att antaga ett sådant grundlagsstadgande, som nu är föreslaget, etableras icke ovilkorligen någon större offentlighet för diplomatiska förhandlingar i Norge än den i Sverige medgifna, men den formella giltigheten af Hans Excellens Statsministerns invändning står ändock till en del kvar. Det af honom fälda yttrande gick derpå ut, att, om diplomatiska ärenden förläggas till svenska Statsrådet, detta enligt riksakten skulle blifva sammansatt svenskt-norskt, att i dylika fall, enligt samma konstitutionella lags bestämmelser, utlåtande, så vidt hinder icke möter, skall infordras från den norska regeringen i Kristiania. För att nu denna regering skall kunna blifva i tillfälle att till Kongl. Maj:t afgifva ett samvetsgrant och på sakkunskap grundadt utlåtande i politiska frågor, måste densamma vid handläggningen af ärendet hafva tillgång till handlingarna i målet, afven de diplomatiska. Dessa handlingar måste den norska regeringen, om icke af annan orsak, så dock för att garantera sin egen ställning i förhållande till stortinget, referera i sitt protokoll, och på denna väg skulle då möjligen, men icke säkerligen, kunna komma till norska stortingets kännedom något af innehållet i diplomatiska handlingar, som i följd af stadgandet i 106 § Regeringsformen och tryckfrihetsförordningens föreskrifter, icke med säkerhet komma till svenska Riksdagens och svenska allmänhetens kännedom.

Så vidt jag förstår, är denna anmärkning i formelt hänseende alldeles obestridlig, men frågan är, och den högt ärade Herr Statsministern antydde nyss något sådant, huruvida denna anmärkning med all sin formella rigtighet icke tilläfventyrs är i realiteten mindre betydande och häfves genom exempel ur den faktiska verkligheten. Jag skall bedja att derom få yttra några ord.

Jag förutsätter att rörande en utrikes politisk fråga, i hvilken Kongl. Maj:t infordrar norska regeringen i Kristiania yttrande, derföre att frågan sedermera skall företagas till afgörande i kombineradt svenskt och norskt statsråd, Kongl. Maj:t fördensku

*Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)*

till norska regeringen i Kristiania öfverlemnar diplomatiska handlingar, men endast under tillkännagifvande att de skola såsom ministeriella behandlas, och sluter deraf, att följden blir, att norska Regeringen i Kristiania i det protokoll rörande behandlingen af detta ärende, hvilket enligt grundlagen skall underställas norska stortinget och dess konstitutionskomité. omtalar detta ärende så grannlaga som möjligt.

Om man också vill påstå, att det är nödvändigt för norska Regeringen i Kristiania att referera dessa handlingar, på hvilka hennes utlåtande stödt sig, så utförligt att norska Stortinget deraf kan hemta ledning för sitt bedömande af det sätt, hvarpå den norska Regeringen utöfvat sina regeringspligter, skulle likväl, säger jag, det kunna förutsättas att, äfven om denna utförlighet icke vore så stor, derigenom ingen skada skedde, ty om, på grund af ett bristfälligt eller icke tillräckligt upplysande statsrådsprotokoll, som blifvit för norska Stortinget framlagdt, Stortinget skulle finna sig befogadt att kräva konstitutionellt ansvar af någon ledamot af norska Regeringen eller af hela Regeringen samfäldt, lärer det väl icke vara förenadt med några betänkligheter för Kongl. Maj:t att, då den ömtåliga tidpunkten gått förbi, meddela norska Stortinget de handlingar, på hvilka den norska Regeringen stödt sig och dermed är ju faran för ett ansvarsyrkande, föranledt af bristande kännedom om skälen och grunderna för norska Regeringens utlåtande, öfverstånden.

Att norska Stortinget hittills för öfrigt i dylika fall gått till väga med synnerligen stor grannlagenhet, tror jag icke någon vill förneka. Jag skall bedja att få som exempel anföra ett fall, då jag tror att det hade varit bättre, om denna försigtighet saknats; det var då Stortinget, om jag minnes rätt, den 7 Juni 1854 behandlade Konstitutionskomiténs utlåtande rörande den på sin tid mycket ryktbara finmarksfrågan, som var ingressen till novembertraktaten, hvilken i sin ordning var inledningen till ett krig med Ryssland, hvilket dock, som vi veta, förekom genom det hastiga fredsslutet i Paris.

Konstitutionskomitén sade då, att för densamma blifvit framlagda åtskilliga aktstycken, deribland en del handskrifna, hvilka komitén ansåg vara af den vikt, att de borde komma till Stortingets kännedom, nemligen genom att i ett hemligt möte för Stortinget uppläsas, hvaremot Konstitutionskomitén icke ville begagna sig af den i Stortingets reglementariska föreskrifter medgifna rätt att låta befördra dem till trycket.

Bland dessa handlingar, hvilka uppenbarligen innehöllo diplomatiska aktstycken, förekom ett norska Regeringens utlåtande till Kongl. Maj:t, hvilket utlåtande en ledamot af Stortinget, representanten för Kristiania, den numera aflidne, saknade och oförgätlige Ludvig Kristensen Daa, föreslog skulle tryckas. — Jag har all anledning förmoda, att detta den norska Regeringens utlåtande innehöll ett i försigtiga ordalag affattadt sammandrag af de upplysningar, som stodo att hemta ur samtliga de politiska aktstyckena i förevarande fråga. Norska Stortinget afslog likväl

äfvén detta förslag. Allt hvad som sedermera i denna ytterst grannlaga fråga kom till allmänhetens kännedom innefattades i en korrespondensartikel från Kristiania till en köpenhamnstidning, hvilken artikel, äfvén om den i sin helhet var mera precis i sin hållning än de allmänt kringlöpande ryktena, likväl icke hade något nytt att i saken meddela, utöfver hvad hela den bildade allmänheten i Skandinavien redan förut visste. På det sättet behandlade norska Stortinget den gången meddelade diplomatiska aktstycken.

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

För öfrigt anhåller jag, att få erinra derom — och härvid stödjer jag mig vid de uppgifter som finnas i sista unionskomiténs betänkande — att vid åtskilliga tillfällen hafva flera af de för Sverige enskildt och för de förenade rikena gemensamt viktigaste utrikes politiska angelägenheter faktiskt blifvit behandlade på det sätt, hvilket jag och den andre ärade motionären velat upphöja till grundlagsbestämmelse. Har man någonsin, vill jag fråga, af denna i många fall iakttagna praxis rönt några af de farliga följder, hvilka framhållas mot vrkandet, att just denna praxis skall generaliseras genom en grundlagsbestämmelse? För min del har jag åtminstone aldrig hört något sådant.

Detta med afseende å hvad en talare yttrat, hvilken i egenkap af ledamot uti Konstitutions-Utskottet tagit del uti det betänkande, hvilket nu till afgörande för Kammaren föreligger.

Den högt ärade Herr Statsministern har under granskning af Regeringsformens och ansvarighetslagens bestämmelser kommit till den slutsatsen att, om det inom Statsrådet finnes en konstitutionel anda, behöfvas de af Konstitutions-Utskottet föreslagna bestämmelserna icke, och att, om en sådan anda inom statsrådet saknas, sådana föreskrifter äro af föga betydelse. Det kan visst icke falla mig in att bestrida att det är hjertelaget, det svenska tänkesättet, det politiska förståndet och det politiska modet hos de män, hvilka hafva den äran att vara Hans Maj:ts Konungens rådgifvare, som skola gifva kraft åt de bestämmelser, vi inskrifvit uti våra grundlagar, ärvensom att alla föreskrifter, om ock i den mån dessa egenskaper hos Statsrådets ledamöter saknas, alltid blifva mera eller mindre vanmäktiga. Men å andra sidan kan jag icke heller förbise, att en grundlagsbestämmelse, som gifver mig en rätt och förehåller mig en pligt, alltid är att betrakta såsom ett stöd för en vilja, som någon gång kan vackla, såsom ett ljus för ett förstånd, som understundom kan skymmas af mörker, och såsom ett stöd för ett mod, hvilket någon gång kan hafva benägenhet att böja sig inför omständigheterna.

Vore det icke så, skulle man kunna säga: vi kunna undvara äfvén andra grundlagsbestämmelser, som vi icke för något pris vilja släppa. Den högt ärade Herr Statsministern har också sagt, att man ej lär kunna förbjuda Konungen att tala och — såsom orden föllo, om jag icke misminner mig — "afhandla" om hvad han finner för godt med andra personer än ledamöter af hans grundlagliga råd, och Hans Excellens tillade, att naturligtvis komme man att fästa betydlig vikt vid Konungens yttranden. Om så är, drager jag för min

Andring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

del deraf en slutsats, motsatt den, till hvilken Hans Excellens Herr Statsministern kom, nemligen att grundlagsbestämmelser i denna del äro af betydlig vigt. Exempel äro ju förhatliga, och jag skall icke inlåta mig på sådana vidare, än som för tillfället kan vara nödvändigt. Så mycket anser jag mig kunna säga, att det skulle hafva varit nyttigt, om man inom en tidrymd, som ligger oss mycket nära, kunnat med stöd af en svensk grundlagsparagraf upplysa utlandet om, att Konungen, skild från sina konstitutionella rådgifvare och befinnande sig på främmande mark, icke kan utöfva någon regeringsmakt, lika litet i fråga om utrikes politiska, som inrikes politiska förhållanden. Är det så, att det är naturligt att man vid Konungens personliga yttranden i slika frågor alltid kommer att fästa stor vigt, då är det, i min tanke, också af stor vigt, att det måtte vara klart för alla, som dermed hafva något att skaffa — och det kan i dag vara den ena främmande makten och i morgon den andra — hvilken betydelse Hans Maj:ts personliga yttranden i dylika frågor grundlagsenligen ega.

Hans Excellens Herr Statsministern har berigtigat en uppgift, som jag meddelade uti min vid förliden riksdag uti detta ämne väckta motion, en uppgift i fråga om tillkomsten af den s. k. novembertraktaten 1855, för hvilken jag såsom källa citerade ett af professoren vid Kristiania universitet, Aschehoug, utgifvet arbete rörande den sista unionskomiténs förslag. Det synes visserligen af de upplysningar, som återfinnas i det af Hans Excellens citerade Konstitutions-Utskottets betänkande vid 1856—1858 årens riksdag, som om den af Professor Aschehoug meddelade uppgiften icke vore korrekt. Men mig förefaller det likväl, som om den möjligen kunde vara icke fullständigt oriktig. Det må gerna vara så, att ett ministerielt statsråd hölls den 30 Oktober 1855, då för frågans dittillsvarande förlopp redogjordes. Men deraf följer icke, i min tanke, med nödvändighet, att detta förlopp legat uti den dåvarande utrikesministerns hand, om han också åtagit sig att för förloppet redogöra. Då Hans Excellens vidare nämnde, att de vid detta tillfälle närvarande statsrådsledamöterna tillstyrkte antagandet af det fransk-engelska traktatsförslaget, dock med iakttagande af vissa förändringar, och Hans Excellens, så vidt jag rätt uppfattade hans ord, deraf tycktes draga den slutsats, att allt gick väl, och hade föregått i behörig ordning, så tillåter jag mig säga, att jag just af detta behandlingssätt hemtar stöd för det yrkande, som jag nu för andra gången i denna motion för Riksdagen framlagt. Ätminstone förefaller det mig i högsta grad sannolikt, att om hela svenska Statsrådet varit samladt vid det tillfälle, då detta traktatförslag framlades, det skulle hafva funnits åtminstone någon med tillräckligt mycket svenskt mål i munnen, för att protestera emot en traktat, som jag ännu i denna stund icke kan läsa, utan att blygseln rodnad jagas upp på min panna. Af hvad Hans Excellens anförde framgår icke heller i min tanke att, såsom han yttrade, förhandlingarne syntes hafva egt rum i fullt grundlagsenlig ordning. Nej; ty det står nog fast, att hvad Konstitutions-Utskottet i enlighet med min motion och sista unionskomiténs

förslag här yrkat, nemligen en bestämmelse om "att alla meddelanden i ministeriella mål till främmande makt eller Konungens sändebud i utlandet skola, utan afseende å ärendets beskaffenhet, ske genom ministern för utrikes ärendena", att, säger jag, en sådan bestämmelse då hade varit behöflig och att i det hänseendet ett konstitutionellt förfarande *icke* blef iakttaget. Det är knappt nödigt att tala om en sak, som hela världen vet, nemligen om det sätt, på hvilket de underhandlingar bedrefvos, som ledde till denna traktat, hvilken är, i min tanke, så skymflig för Sverige och Norge och om hvilken jag skall upprepa de ord, som om densamma fäldes af den nys åberopade norska komitéledamoten, nemligen, att vi ännu icke sett, hvilka följder den kan hafva med sig. Det är alltför väl bekant, att de underhandlingar, som slutligen ledde till denna traktat, åtminstone icke från början försiggingo på ett konstitutionellt sätt, utan fördes genom diplomatiska mellanlöpare, som vi — derom torde vi numera kanske vara ense — helst hade varit utaf med.

Hans Excellens Herr Statsministern yttrade vidare, rörande 1863 års diplomatiska förhandlingar, att beredningen af vår dansktyska politik då skedde genom utrikesministern. — Icke ett ögonblick kan det falla mig in att betvifla riktigheten af denna uppgift, men jag hemtar deraf ett ytterligare stöd för nödvändigheten af att, — hvad jag just yrkat — dylika frågor böra handläggas och afgöras i Statsrådet. Hade så skett år 1863, så hade äfven, såsom jag redan en gång förut yttrat och aldrig skall tröttna att upprepa, de öfriga ledamöterna af Konungens dåvarande råd haft tillfälle att medan ännu frågan befann sig i ett tidigare stadium göra sina betänkligheter gällande mot den af utrikesministern då inledda utrikespolitik, och vi skulle då aldrig kommit derhän att bringa Danmark ut på hal is och bringa skam öfver våra egna hufvuden.

Herr Sjöberg: Det är ganska naturligt, att i en fråga, sådan som denna, meningarne skola skifta och här, såsom i andra likartade frågor, är man i tillfälle att bland alla de olika meningsskiljaktigheter, som söka göra sig gällande, urskilja tre egentliga hufvudgrupper. Den första af dessa grupper utgöres af dem, som icke vilja taga något, om än aldrig så litet, steg framåt, den andra af dem, som anse det steg, som erbjudes, vara alltför otillräckligt och slutligen den tredje gruppen af dem, hvilka, ehuru man icke kan vinna allt, dock önska vinna något. Gemenligen förena sig af dessa grupper den första och den andra om afslag; och då dessa båda grupper, i de flesta fall, åtminstone numeriskt, hafva öfvervigtet, så vinna de också sitt mål.

Redan under öfverläggningarne förliden riksdag i denna fråga framgick det temligen klart, att Konstitutions-Uskottet icke tann sig tillfredsstäldt med sitt då framlagda förslag; men man hade gått så långt, man ansåg sig under dåvarande förhållanden kunna komma; detta särskildt beträffande denna 11 §, hvars lydelse, nu som då, är så mycket omtvistad. Man var, som sagdt,

Ändring i §§ 11, 12 och 12 Regeringsformen.
(Forts.)

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Parts.)

allt annat än nöjd med det då framlagda förslaget, men för att ernå hvad man framför allt ansåg vara af vigt, — nemligen ett bestämdt stadgande derom, att, förutom utrikesministern, jemväl statsministern borde höras i alla de mål, hvarom talas i 11 och 12 §§ Regeringsformen — för att vinna detta, säger jag, och då med säkerhet kunde mot hvarje äfven den minsta förändring förväntas ett bestämdt motstånd från ett visst håll, om icke i denna Kammare, dock i Medkammaren, fann man nödvändigheten bjuda att i öfrigt bibehålla den nuvarande ordalydelsen, så vidt möjligt, oförändrad. Detta då af Konstitutionsutskottet afgifna förslag blef emellertid af Första Kammaren återremitteradt, icke på grund af den föreslagna lydelsen af § 11, utan med anledning af de i 12-te §:en införda nya bestämmelserna. Om äfven Andra Kammaren då beslutat sig för en återremiss, så hade Konstitutions-Utskottets uppgift, vid framläggandet af ett nytt förslag, i min tanke hufvudsakligen bort vara den, att, så vidt möjligt, efterkomma Andra Kammarens i frågan uttalade åsikter och önskingar. Så skedde dock icke, utan pluraliteten inom denna Kammare föreslog att med ens förkasta hela förslaget. När nu emellertid frågan vid denna riksdag ånyo uppstod, så stälde den sig, åtminstone för mig så, att Andra Kammarens vid förra riksdagen fattade beslut om afslag, rätteligen vore att betrakta såsom en återremiss, och att Utskottet derföre nu bort gå så långt som möjligt i eftergift för de åsikter, som, så vidt man kunde döma af nyssnämnda beslut och öfverläggningen i ämnet, af flertalet af Kammarens ledamöter vid sista riksdagen i denna fråga omfattades, och ser man saken ur denna synpunkt, så lär det väl näppeligen kunna bestridas, att det företrädesvis var den 11 §, hvars lydelse nu borde underkastas en förändring. I hufvudsak har åtminstone den ene af motionärerna äfven medgifvit, att en väsentlig förbättring skulle åstadkommas genom antagande af det nu föreliggande förslaget. Visserligen har han funnit frasen "på det sätt Konungen lämpligast synes" vara obehöflig, och karakteriserat den i ordalag som obestridligen kunnat vara mildare och bättre valda; men för min del tillåter jag mig dock hålla före, att denna fras väl låter sig försvaras, då derigenom uppdrages en bestämd åtskilnad, i afseende å beredningen af de mål, som afses i 11 § och dem, hvarom talas i 10 § Regeringsformen.

Att för öfrigt dessa ord icke kunna i och för sig vara af den stora betydelse, som den ärade talaren ville tillägga dem, synes mig alldeles uppenbart med hänsyn till det efterföljande stadgandet, att ministeriella mål skola af ministern för utrikes ärendena på förhand beredas. Konungen kan sålunda icke deri föreskrifva någon annan ordning, än som blifvit föreslagen af utrikesministern, under förutsättning nemligen att denne är hvad han bör vara. Är han icke det, så gagnar äfven föga att uppställa några föreskrifter, huru bindande de än må synas.

En annan ledamot här på stockholmsbanken behagade i några få ord och enligt hans vanliga sätt mycket kategoriskt förklara, att Konstitutions-Utskottets förslag lede af formella bri-

ster och ingalunda vore tillfredsställande. Men, mine Herrar, jag förmodar, att I alla instämman med mig i ett beklagande af, att vi icke fingo veta, hvori dessa formella brister skulle bestå. Ett sådant yttrande, hvilket alltid har en viss klang, isynnerhet då det kommer från vissa läppar, kan väl för närvarande, vid den utgång, frågan fått inom Första Kammaren från hennes nuvarande ståndpunkt betraktadt, vara temligen ligkiltigt; men säkert är, att när frågan, som nu fallit vid denna riksdag, framdeles otvifvelaktigt återkommer till behandling af Riksdagen, skulle det för ett blifvande Konstitutions-Utskott vara af största intresse att veta, hvori felen nu förmenades bestå, helst som antydningen om deras tillvaro kom från en person, som i flera år varit ledamot af Konungens Råd och sålunda i egentlig mening bör kallas statsman.

Den ärade ledamot, som först yttrade sig, begärde återremiss. En sådan åtgärd måste, enligt hvad jag föreställer mig, medgifvas icke för närvarande kunna leda till något resultat. Konstitutions-Utskottet må nu uppfatta sin pligt huru som helst, för det fall, att Kamrarna stanna i olika beslut, så lär man väl icke emot Första Kammarens motstånd kunna komma längre denna gång. Men under sådana förhållanden vill det synas mig, att det vore af vigt för frågans framtida lösning, om denna Kammare nu ville så tydligt som möjligt uttrycka sin mening, ty helt säkert lär denna fråga komma att lefva upp igen, tills den på ett eller annat sätt blifver löst. Förr komma väl sannolikt icke de farhågor, som hafva sin grund synnerligast i innehållet af den ofta nämnda 11 §, att stilla sig.

Den föreslagna förändringen af § 12 i Regeringsformen är visserligen icke så stor, som man skulle önska. Utskottet har emellertid vid denna, likasom vid föregående riksdag, tydligt angifvit de skäl, som föranledt Utskottet att icke föreslå en mera omfattande förändring. Att Utskottet i afseende derå haft den bästa vilja, derom torde Herrarna vara öfvertygade, då, såsom jag redan vid förra riksdagen erinrade, Utskottets ledamöter till största delen fortfarande äro desamma, som tillstyrkt 1872 års förslag i samma ämne. Det har sålunda varit på grund af de, enligt Utskottets förmenande, obestriddiga skäl, hvilka den nu varande statsministern anförde under debatten i Första Kammaren angående sist nämnda förslag, som Utskottet ansett sig för närvarande icke kunna komma längre, än som skett, allt dock under erkännande, att de i 12 § Regeringsformen omförmälda ärenden äro af den vigt, att kändedom om dem icke bör undanhållas någon af statsrådets ledamöter. Man har dock föreställt sig, att det mål, man vill ernå, i sjelfva verket skulle kunna vinnas derigenom, att med hänsyn till grundlagens stadgande, att Konungen skall utnämna en af statsrådets ledamöter att vara statsminister och statsrådets främste ledamot, denne i regeln borde höras i de mål, som uti sagda § afses. Man har tänkt sig, att härigenom skulle åstadkommas en solidaritet inom statsrådet, af den beskaffenhet, som Hans Excellens Herr Statsministern nyss antydde. Att några positiva solidaritetsregler finnas i andra länders grund-

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)

lagar, är mig icke bekant. Principen om solidaritet i nu angifna mening utbildar sig, så vidt jag förstår, endast genom konstitutionel praxis eller genom det inflytande, som representationen utöfvar på regeringen. Att beskrifva den i lag låter sig icke gerna göra.

För att med några ord återkomma till 11 § Regeringsformen, vill det synas mig obestriddigt, att Utskottets förslag innebär en högst väsentlig förbättring derutinnan, att — säge hvad man vill — Konungen enligt detsamma icke kan låta bereda och handhafva ministeriella mål uteslutande på det sätt, honom lämpligast synes. Hvad som man och man emellan berättats angående det sätt, på hvilket tvenne dylika ärenden af framstående betydelse under en icke synnerligen aflägsen tidrymd blifvit behandlade, må hvila på en mer eller mindre säker grund, — fast står dock, att vår nu gällande grundlag, bokstafligen tolkad, lemna Konungen öppet att, utom sitt grundlagsenliga Råd och till och med utom utrikespolitikens främste ledare, använda hvilka personer som helst i slika ärenden. Detta har Utskottet velat förekomma med sitt förslag, och jag vågar hålla före, att hvad Utskottet sålunda åsyftat blifvit i förslaget uttryckt så tydligt som möjligt.

Den af motionärerne, som senast yttrade sig och som ville göra antagligt, att genom en af honom antydd, från Konungens sida vidtagen åtgärd, det hinder, som Utskottet ansett förefinnas mot att höra hela Statsrådet uti de ärenden, som omförmålas i § 12 Regeringsformen, skulle undanrödjas, kan jag icke rätt förstå. Det vill synas, och jag slutar dertill äfven af hans yttrande i ämnet vid förra riksdagen, som skulle han vilja tillerkänna Konungen rätt att förklara vissa ärenden vara af en särskild ministeriel beskaffenhet och sålunda kunna i det väsentligaste undandragas det norska stortingets kändedom. Men jag kan icke föreställa mig, att detta är möjligt, eller huru en föreskrift i sådan syftning skulle kunna af Konungen meddelas; och jag vågar antaga, att, ett slikt försök skulle röna motstånd både af det norska statsrådet och det norska stortinget.

Jag bör icke längre i denna fråga, som beklagligtvis genom Första Kammarens beslut denna gång redan fallit, upptaga Kammarens, för andra ämnen så dyrbara tid; jag föreställer mig, att icke någon tviflar på, att jag, lika litet som någon annan i Utskottet, icke skulle gerna hafva sett, att motionärerens önsksningar i fullaste mått hade blifvit tillfredsställda. Detta har efter en samvetsgrann pröfning i Utskottet icke låtit sig göra; men, såvidt jag förstår, skulle ett steg framåt vara taget genom bifall till Utskottets förslag. Det vill nemligen synas mig, jag vågar säga det, som om Kammaren skulle hafva skäl till ett sådant beslut ur den synpunkten, att genom förslaget gifves ett bestämdt stöd för vidare förhandlingar i denna fråga; och det finnes, jag upprepar det, och jag vågar antaga att så äfven framdeles skall vara fallet, en bestämd beredvillighet hos Konstitutions-Utskottets pluralitet

att i denna sak söka göra hvad möjligt är, ehuru Utskottet för närvarande till följd af vissa hinder, som icke kunnat öfvervinnas, ej kunnat gå längre än som skett. Skulle Kammaren finna lämpligare att afslå Utskottets hemställan, kan ett sådant beslut för närvarande anses vara af mindre vikt, då frågan i allt fall redan fallit; men en opinionsyttring genom bifall till Utskottets förslag vill det synas mig, som Kammaren icke borde försaka.

Ändring i §§ 11, 12 och 32 Regeringsformen.
(Forts.)

Herr Treffenberg: Jag hade icke tänkt att nu yttra mig i denna fråga. Efter den utgång frågan redan fått i Första Kammaren, kunde jag nemligen icke föreställa mig, att något yrkande om bifall till Konstitutions-Utskottets förslag skulle i denna Kammar framställas. Men då så likväl skett och då Herr Statsministern yttrat, att han icke hade något emot ett bifall till Utskottets förslag, i händelse några konstitutionella förhågor derigenom kunde lugnas, skall jag tillåta mig fästa Kammarens uppmärksamhet på en "formel brist" i den af Utskottet föreslagna förändrade lydelsen af § 12 Regeringsformen, en brist, som efter mitt sätt att se saken omöjliggör paragrafens antagande i oförändradt skick, emedan Kammaren i sådant fall skulle komma att fatta beslut af ett innehåll, som, efter hvad jag tror, bra litet skulle motsvara Kammarens mening. Den af Konstitutions-Utskottet föreslagna lydelsen af nämnde § är följande: "Konungen eger att i afhandlingar och förbund med främmande makter ingå. sedan han, i den ordning föregående § stadgar, deröfver hört Statsministern, ministern för utrikes ärendena och någon annan tillkallad statsrådets ledamot, eller, der ministern för utrikes ärendena tillika är statsminister. två andra tillkallade statsrådets ledamöter." Utskottets mening har uppenbarligen varit att, för den händelse ministern för utrikes ärendena tillika är statsminister. Konungen skall, då han vill ingå förhandlingar eller förbund med främmande makter, höra statsministern och två andra tillkallade statsrådsledamöter. Men så står här icke, utan det står endast "två andra tillkallade statsrådets ledamöter." Skall grundlagen tolkas efter ordalydelsen, är det derföre nödvändigt att i satsens sista membrum inskjuta ett par ord, så att densamma komme att få följande lydelse: "— — — statsministern, denne sistnämnde jemte två andra tillkallade statsrådets ledamöter".

I öfrigt hyser jag äfven en formel betänklighet mot § 32. Utskottet föreslår här: "Sändebud hos främmande makter och tjenstemän vid beskickningarne nämne Konungen i närvaro af ministern för utrikes ärendena samt statsministern eller någon annan tillkallad statsrådets ledamot." Af Utskottets motivering synes uppenbart, att Utskottet ansett att, för den händelse statsministern icke har förfall, han men ingen "annan" ledamot af statsrådet skulle vara den, som jemte ministern för utrikes ärendena skall vara närvarande. då här ifrågavarande embets- och tjenstemän skola utnämnas. Men med den lydelse §:n enligt Konstitutions-Utskottets förslag skulle få, synes det verkligen som skulle Konungen hafva sig öppet att. äfven om statsministern icke har förfall. med förbi-

Ändring i
§§ 11, 12 och
12 Regerings-
formen.
(Forts.)

gående af statsministern tillkalla någon annan statsrådsledamot i hans ställe.

Jag har framställt dessa tvenne anmärkningar mot Utskottets förslag, enär det, efter min åsigt, är af allra yttersta vikt, att grundlagens stadganden äro fullt klara och tydliga. Då dessa stadganden, enligt grundlagens egen föreskrift, som jag nämnde, skola tolkas efter ordalydelsen. Hvad angår sjelfva saken, skall jag inskränka mig till att förklara, det jag förenar mig med Herr Hedin i hans yrkande om återremiss på de grunder han i sitt första anförande framlagt.

Herr Rydin: I likhet med hvad jag yttrade sistlidne riksdag så anser jag att den förnämsta garantien för de konstitutionella bestämmelserna i vår grundlag i afseende å Statsrådets förhållande till Regeringen ligger i utvecklingen af vår konstitutionella praxis och den konstitutionella anda som mer och mer gör sig gällande. Om man jemför huru förhållandena utvecklats sedan 1809, dels i afseende å den betydelse Statsrådet erhållit i fråga om deltagandet i regeringsärendena och dels i afseende å den betydelse Riksdagen erhållit i angifvandet af den allmänna riktningen för regerings-systemet: jemför man detta, så finner hvar och en, att sakernas makt blifvit så stor, att en förändring af dessa grundlagsparagrafer kan anses alldeles obehöflig. Men onekligt är, och det föranledde mig att vid sistlidne riksdag biträda Konstitutions-Utskottets betänkande i denna fråga, att, sedan statsministersinstitutionen blifvit införd i grundlagen, det skulle se besynnerligt ut, om i frågor som dessa statsministern, då han ju egentligen är den sammanhållande principen inom statsrådet, *icke* skulle vara sjelfskrifven att dervid närvara. Till följd deraf och med afseende å de fordringar man har på grundlagens formella beskaffenhet, ansåg jag, oaktadt jag icke fann saken i och för sig nödig, att ifrågavarande bestämmelser gerna kunde i grundlagen intagas.

En talare hade ett anförande, som innehöll en ganska skarp kritik öfver det sätt, på hvilket vår utrikespolitik blifvit förd, och på grund af denna kritik ansåg han sig böra yrka bifall till sin motion. Han ansåg nemligen, att, om vid de tillfällen, han särskildt framhöll, ifrågavarande grundlagsparagrafer haft det innehåll, han uti motionen föreslagit, så skulle förhållandena hafva gestaltat sig helt annorlunda. I afseende å så beskaffade deduktioner, der man i nuvarande tid söker att karakterisera ett så nyss förflutet tidsskiftes politik utan att hafva tillgång till handlingarne och således måste anses endast gunga på känslornas väg, så vill jag i Herrarnes minne återkalla hvad vår store häfdatecknare Geijer säger härom: "lyckliga vishet, som förstår att lagstifta för händelser, sedan de passerat".

Herr Adlersparre: I mitt yttrande, som nyss upplästes, angaf jag tydligt — ehuru Herr Jöns Rundbäck icke begrep det, — att mitt skäl för yrkande om återremiss af föreliggande betänkande, i hvad det rör Regeringsformens § 12, afsåg att före-

komma afslag å detsamma. Då jag emellertid nu hört, att en återremiss skulle tjena till intet, så förenar jag mig med dem, som yrkat bifall till denna del af betänkandet.

*Ändring i
§§ 11, 12 och
32 Regerings-
formen.
(Forts.)*

Herr Talmannen aflägsnade sig nu, och Herr vice Talmannen öfvertog ledningen af Kammarens förhandlingar samt lemnade ordet till

Herr Ola Andersson, som yttrade: Med afseende på möjligheten af att föreliggande fråga, ehuru den så till vida fallit, att Första Kammaren afslagit densamma, dock må kunna redan under innevarande riksdag återupptagas, såsom af den förste tälaren antyddes, ber jag att i afseende på de här framställda yrkanden om dels återremiss och dels bifall, få yttra några ord beträffande det formella af denna fråga. Jag tror, att det icke bör ligga utom möjlighetens gräns att Konstitutions-Utskottet kan upptaga frågan. Jag tror nemligen, att 1866 års Riksdagsordning därför icke lagt större hinder, än dem, som förut funnos — och man har exempel på att sådant förut kunnat ske. Vid 1856 och 1858 årens riksdagar förekom en med denna likartad fråga till behandling, dervid man afsåg ändring af 12 § Regeringsformen i samma syfte som nu. Frågan förklarades då af alla stånden hvilande till vidare grundlagsenlig behandling, men vid påföljande riksdag åren 1859 och 1860 föll den. Konstitutions-Utskottet upptog åter frågan, som således återkom till samma Riksdag, dervid den åter förklarades hvilande till den vidare behandling, grundlagen bestämmer. Om sådant kunnat ske en gång förut, så borde man äfven nu, derest Utskottet finner den i fråga satta förändringen nödig och nyttig, kunna hysa den förhoppning, att frågan skall återkomma innevarande riksdag, hvilken är den sista af denna valperiod; men detta kan omöjligen ske förr, än denna fråga blifvit slutbehandlad med anledning af motionerna, det vill säga, att Kammaran fattat ett verkligt beslut i saken. Således synes mig en återremiss olämplig, enär den endast onödigtvis drager ut på tiden.

Hvad sjelfva saken beträffar, så innebär ett bifall under nuvarande förhållanden icke ett bifall i hufvudsak, derigenom hvarken Kammaran eller någon ledamot särskildt är bunden vid förslaget, sådant detsamma föreligger till alla dess delar. Därföre tillåter jag mig att för min del tillstyrka bifall till Utskottets förslag, hvilket enligt mitt förmenande innehåller betydliga förbättringar, och jag tror, i motsats mot Herr Rydin, att det icke kan vara annat än nyttigt att lagstifta på grund af lärdomar, som kunnat vara att af passerade händelser inhemta.

Härmed var öfverläggningen slutad. Herr vice Talmannen upptog först de yrkanden, som blifvit gjorda beträffande Utskottets hemställan i afseende å § 11 Regeringsformen, samt gaf propositioner, i enlighet med samma yrkanden, dels på bifall och dels på afslag; och som den förra propositionen besvarades med öf-

vervågande ja, hade Kammaren alltså för sin del beslutit, att det af Utskottet framlagda förslag till förändrad lydelse af nämnde paragraf skulle hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

I fråga om Utskottets hemställan rörande § 12 Regeringsformen hade yrkats dels bifall till samma hemställan, dels afslag derå, dels och återremiss. Efter det Herr vice Talmannen upp-tagit dessa yrkanden, yttrade

Herr Hedin: Jag anhåller, att få, med återkallande af mitt yrkande om återremiss, förena mig med dem, som tillstyrkt bifall till föreliggande betänkande.

Herr Treffenberg: Vid sådant förhållande, återtager äfven jag mitt yrkande om återremiss.

Sedan sålunda de ledamöter, som yrkat återremiss, frånträdt denna mening, gaf Herr vice Talmannen propositioner, enligt de återstående yrkandena, på bifall och afslag; och biföll Kammaren Utskottets ifrågavarande hemställan.

Likaledes bifölls hvad Utskottet hemställt angående § 32 Regeringsformen.

Varande, genom sistnämnda två beslut, de af Utskottet framställda förslag till ändringar i Regeringsformens 12 och 32 §§ af Kammaren antagna att hvila till vidare grundlagsenlig behandling.

Punkten 2.

Bifölls.

§ 5.

Föredrogs och bifölls Stats-Utskottets utlåtande N:o 44, i anledning af Kongl. Maj:ts nådiga proposition angående anslag till betäckande af åtskilliga utgifter för den i Stockholm under år 1878 sammanträdande internationella fångvårdskongress.

§ 6.

Om skärpt kontroll öfver utländske handelsresandes afgifter till stat och kommun.

Föredrogs Andra Kammarens Fjerde tillfälliga Utskotts utlåtande N:o 5 (i samlingen N:o 23), i fråga om underdånig skrifvelse angående kontroll deröfver, att utländska handelsresande erlägga till stat och kommun deras rörelse fullt motsvarande afgifter.

I sin motion, N:o 137, hade Herr O. Toll, under påpekande af de olägenheter, som vore förenade med de varuauktioner för ut-

ländsk räkning och de realisationer för utländska konkursmassor, hvilka en längre tid fortgått nästan öfver allt i riket, uttryckt den åsigt, att åtgärder måste vidtagas emot detta onda i sådan syftning, att utländske ambulatoriske handlande tvingades erlägga skatt såväl till staten, motsvarande den verkliga vinst de droge af sin rörelse, som ock till den, vare sig stads- eller landtkommun, inom hvilken rörelsen bedrefves, samt förklarar sig anse rätta sättet att stäffa det öfverklagade ofoget och uppnå det åsyftade målet vara att föreskrifva, det nämnde utländingar icke finge börja försäljning under ena eller andra formen förrän de hos lämplig befunden myndighet stält borgen ej mindre för erläggande af den bevillningsafgift, som af behörig taxeringskomité kunde komma att dem påföras för deras näringsverksamhet, än äfven för de från densamma härflytande kommunalutskylder, vid påföljd att eljest vara till bötesansvar förfallna; och hade motionären, på grund häraf och under uttalande af den mening, att den afgift, som en utländsk handelsresande nu hade att erlägga, mången gång blefve obetald samt dessutom vore af alldeles försvinnande betydelse i förhållande till den stora vinst, som dessa utländingar i allmänhet droge af sin affärsverksamhet till förfång för de bofaste svenska köpmännen, föreslagit: att underdånig hemställan måtte göras hos Kongl. Maj:t att taga denna fråga i ompröfvande och låta utfärda nödiga föreskrifter, i ändamål att skärpa kontrollen öfver utländska handelsresandes verksamhet här i landet. sålunda att de finge erlägga till stat och kommun mot omfånget och vinsten af deras rörelse fullt svarande atgifter.

Om skärpt kontroll öfver utländske handelsresandes afgifter till stat och kommun.
(Forts.)

I anledning af berörda motion hade Utskottet hemställt:

att densamma måtte förklaras icke böra till någon Riksdagens åtgärd föranledas.

Mot denna hemställan var reservation inom Utskottet anmäld af Herr *Hedin*, som för sin del framställt ett så lydande förslag:

att Andra Kammaren, med afslag å Utskottets hemställan, för sin del besluter, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t — under förklarande, att Riksdagen delar de länge och allmänt uttalade bekymren öfver de missbruk af den åt utländingar medgifna näringsfrihet, som af utländske handlande i stor skala bedrifvas — anhåller att Kongl. Maj:t täcktes underkasta nu gällande näringslagstiftning, i hvad den angår utländingar, en revision i syfte att förhindra, att utländingar, som här i riket idka handel, undandraga sig skatt till staten och kommunen, samt att Kongl. Maj:t behagade framställa de inskränkingar i den utländingar nu medgifna näringsfrihet, som för nämnda ändamål kunna finnas nödvändiga, äfvensom skärpa ansvarsbestämmelserna för oloflig handelsrörelse och meddela föreskrifter, som underlätta vederbörande myndigheters kontroll öfver iakttagandet af de för utländingars näringsfrihet stadgade vilkor.“

Om skärpt
kontroll öfver
utländske
handelsre-
sandes afgif-
ter till stat
och kommun.
(Forts.)

Efter föredragning af Utskottets förslag anförde motionären

Herr O. Toll: De förhållanden i vårt land som gifvit anledning till den af mig afgifna, men af Stats-Utskottet afstyrkta motion, torde vara för samtliga Herrarne väl bekanta. Från alla delar af vårt land hafva vi hört klagomål deröfver, att utlän- dingarnes handelsverksamhet inom riket drifves till stort förfång för våra inhemska handlande. Jag har i min motion tillräckligt utförligt påpekat dessa olägenheter, men icke förty har Utskottet funnit sig föranlätet att afstyrka bifall till min motion, på grund af förmenta formella brister i motionens slutyrkande. Jag vill icke bestrida att i formelt hänseende något kan vara att anmärka emot motionen; men jag hemställer dock, om icke genom det af mig i slutyrkandet begagnade uttrycket: "skärpa kontrollen öfver utländska handelsresandes verksamhet här i landet, sålunda att de må få erlägga etc.". blifvit ådagalagdt att *här* afses egentligen den handelsverksamhet som faller inom området för 1864 års nä- ringsfrihetsförordning och således *icke den*, som faller inom *bevill- ningsstadgans område*. Men i ingressen till motionen har jag på- pekat åtskilliga olägenheter, som falla inom bevillningsstadgans område.

En reservant, Herr Hedin, har mycket bättre, än jag kunnat göra det, påpekat de olägenheter, som nu varande handelslag i tillämpningen medförde, och han har tillika påpekat, hvad jag endast i förbigående antydde, nemligen att det förefinnes en vä- sentlig lucka i bevillningsstadgans och 1864 års näringslags före- skrifter, hvilken behöfde fyllas; och att det vore denna lucka, denna brist på sammanhang mellan bevillningsstadgan och närings- författningen — som gjorde det möjligt för dessa utländska han- delsresande att utöfva en verklig handelsverksamhet, icke inskränkt till endast vanligt profytteri, utan i större skala medelst dessa *caruaktioner* och *realisationer* för utländska konkursbons räkning — hvilka utgjort närmaste anledningen till mitt förslag. För så- vidt detta faller inom bevillningsförordningens och 1864 års nä- ringslagstiftnings område, torde det, med anledning af nuvarande förhållanden blifva nödvändigt, att något i lagstiftningsväg göres för att hämma dylika missbruk. Jag kan och vill icke bestrida, att icke Utskottet i viss mån haft formellt rätt; men då jag redan vunnit på min sida ett så kraftigt understöd, som det, hvilket finnes i den vid Utskottet fogade reservation uttaladt, så tror jag mig icke förgäfvos vända mig till Herrarne samtliga i denna Kam- mare med begäran om deras välvilliga biträde i detta fall, hvil- ket här faller inom ett neutralt område, enär såväl städernas som landsbygdens representanter känna väl till och böra vara intresserade af att dessa missförhållanden varda afhulpna.

Jag tager mig således friheten yrka bifall till Herr Hedins reservation.

Herr Stråle: Jag vill icke fördölja, att det synes mig tem- ligen klart att den ärade motionären icke utan skäl väckt ifråga-

varande motion, och att Utskottet kunnat lemna densamma mera uppmärksamhet, än nu skett. Likaledes synes mig de skäl Utskottet anfört i sjelfva verket tala mera för bifall till motionen än för det slut, hvartill Utskottet kommit.

Om skärpt kontroll öfver utländske handelsresandes afgifter till stat och kommun.
(Forts.)

Först och främst synes mig den omständigheten, att genom förslaget åsyftades en förändring i 16 § Bevillningsstadgan icke — om förändringen eljest är nyttig — innefatta något hinder för bifall till motionen, ty genom motionen afses ju icke, att nu besluta någon ändring i gällande lagstiftning, utan endast att åstadkomma en skrivelse till Kongl. Maj:t med begäran om frågans vidare utredning. Hvad vidare angår, att den bevillning, som under år 1875 blifvit påförd och uttagits af utländske handelsresande, uppgått till 79,140 kronor, så bevisar detta, enligt min tanke, ingenting annat, än att det är en hög siffra, men ingalunda att den är högre än den borde vara, icke att dessa utländingar betalat hvad de bort betala, utan snarare, att då de redan nu, då flera bevisligen undandragit sig bevillning, betalat så mycket, siffran borde blifva betydligt högre. Utskottet säger vidare, att i händelse någon eller några personer utan tillstånd idkat sådan handel, detta förhållande måste vara beroende på felaktig tillämpning af lagens bud eller en klandervärd försummelse hos vederbörande åklagare. Nå än sedan då? Är icke just detta tillräcklig anledning att hos Kongl. Maj:t begära föreskrifter för kontrollens skärpande, på sätt motionären föreslagit. För min del kan jag omöjligen komma till annat resultat. Sålunda, det som Utskottet anfört mot, borde det anföras för motionen.

Slutligen ber jag få tillägga, att, om jag jemför det förslag till skrivelse, motionären framlagt, med det af reservanten framställda, finner jag det förra hafva förtjensten af större korthet förenad med närmare begränsning af hvad han åsyftar. Men för att icke splittra meningarne nu sedan motionären sjelf yrkat bifall till reservationen, vill jag nöja mig med den senare, dock med några smärre förändringar. I skrivelseförslaget heter det nemligen, att "Riksdagen delar de länge och allmänt uttalade bekymren öfver de missbruk af den åt utländingar medgifna näringsfrihet som af utländske handlande bedrifves." Kanske är det onödigt att inflicka en mening, som det möjligen är svårt att stå till svars för, särdeles då den icke är nödig för att motivera ett förslag i nu ifrågavarande riktning. Vidare förekommer, närmare slutet orden "att Kongl. Maj:t behagade fastställa de inskränkingar i den utländingar nu medgifna näringsfrihet, som för nämnda ändamål kunna finnas nödvändiga äfvensom skärpa ansvarsbestämmelserna för oloflig handelsrörelse". Äfven om lämpligheten af denna mellanmening är jag något tveksam, emedan jag — så fabriksidkare jag är — icke gerna vill vara med om en skrivelse, som kunde leda till protektionism. Vill man åter betrakta uttrycket såsom en allmän fras, är den ju obehöflig.

Ehuru sålunda motionärens förslag till skrivelse i ämnet är kortare och dock, enligt min mening, tillräckligt motiveradt, vill jag dock icke motsätta mig reservantens förslag, likväl under ut-

Om skärpt
kontroll öfver
utländske
handelsre-
sandes afgif-
ter till stat
och kommun.
(Forts.)

tryckligt förklarande, att jag önskar, att de af mig nu påpekade mellanmeningarne ur skrifvelsen utgå.

Herr Rydin: I likhet med den nästföregående talaren och motionären anser äfven jag, att Utskottet bort mera behjerta motionens syfte och icke lemna densamma utan afseende; ty jag anser för min del, det vara af stor vigt att tillse, det utländingar, som i landet idka näringar och deraf draga vinst, också därför få erlägga skatt till staten och kommunen, och icke fritt och utan kontroll få idka hvilken näring de vilja.

Det är icke många år sedan vid riksdagen väcktes motion rörande utländings rätt att besitta fastighet; och vid denna frågas behandling upplstes, hurusom utländingar här i landet utan tillstånd idkade sågverksrörelse och afverkade skog, utan att därför betala annan skatt än en ringa fastighetsbevilning. Nu upplyses, huru de fara omkring och hålla auktioner, och huru myndigheterna dervid stå handfallna och veta icke, huru de skola bete sig. Väl är det sant, att utländing, som i riket vill idka handelsrörelse, skall ställa säkerhet för utskylder till staten eller kommunen under tre år, men i författningen, som innehåller bestämmelser härom, nämnes icke huru hög denna borgen bör ställas, och det är dessutom ganska svårt att säga, om föreskriften har tillämplighet på dem, som idka handel på längre tid eller på dem, som anställa auktioner.

På grund af hvad jag nu nämnt, anser jag det väl vara skäl att man ingår till Kongl. Maj:t med en skrifvelse i ämnet; men då den skrifvelse, motionären föreslagit, och äfven i visst afseende reservantens icke äro sådana, att jag tror dem kunna af Medkammaren godkännas, skulle jag vilja föreslå en återremiss, i syfte att få skrifvelsen bättre formulerad. Jag vill anmärka, att först och främst den mellanmening, som Herr Stråle fäste uppmärksamheten på, bör komma bort. Vidare anser jag, att uti meningen: "att Kongl. Maj:t täcktes underkasta nu gällande näringslagstiftning, i hvad den angår utländingar, en revision i syfte att förhindra, att utländingar", ordet "förhindra" bör utbytas mot förekomma eller något dylikt. Likaledes vill jag i följande mening, der det heter: "att utländingar, som här i riket idka handel, undandraga sig skatt till staten och kommunen", hafva ett annat ord i stället för "undandraga sig". Det är nemligen icke sagdt, att de alltid undandraga sig att erlägga skatten, utan de blifva icke beskattade, hvilket understundom kan inträffa utan deras eget fel.

Vidare har Herr Stråle fäst uppmärksamheten på att det låter litet betänkligt, om man skulle ingå till Kongl. Maj:t och begära. "att Kongl. Maj:t behagade fastställa de inskränkningar i den utländingar nu medgifna näringsfrihet, som" etc. Att fastställa inskränkningar i näringsfriheten synes mig för närvarande vara långt ifrån ändamålsenligt, så att dessa ord borde på annat sätt formuleras. Dessa äro mina anmärkningar, och jag tror det skulle vara enklast att återremittera Utskottets utlåtande, om Kammaren skulle vilja åstadkomma en skrifvelse.

Herr Samuel Johnson: Herr vice Talman! Mine Herrar! Jag för min del är den ärade motionären mycket tacksam att han framkommit med detta förslag. Då jag läste motionen, gjorde jag det med nöje till en början, och jag tog för gifvet, att Kammaren skulle med acklamation antaga densamma, men när jag sedan fick tag i Utskottets utlåtande, fann jag med förvåning, att Utskottet tillstyrkt att afslå densamma, och att det icke fans mer än en reservant. Vi hafva litet hvar — stads- eller landsrepresentanter — den erfarenheten, att riket är öfversvämdt med desse utländske handelsresande. På marknaderna komma de i riktiga massor, och det är känt att de endast resa fram för att i de flesta fall, om jag så får säga, narra och lura folk. — Jag skulle vara tacksam om Kammaren ville biträda reservantens förslag, och jag yrkar bifall till detsamma.

Om skärpt kontroll öfver utländske handelsresandes afgifter till stat och kommun.
(Forts.)

Herr Clairfelt: Jag vill förutskicka den anmärkningen, att jag är lika varmt intresserad som motionären och de Herrar, som här yttrat sig, att man må i någon mån stäffa detta, om jag så får säga, skoj, som af utländska handelsresande på senare tider bedrifvits; men jag för min del tror icke, att någon ändring häri åstadkommes på det sätt som motionären föreslagit, eller att det tillkommer ett tillfälligt Utskott att framkomma med ett förslag, som går i annan riktning än motionen, eller att, såsom reservanten föreslagit, ingå till Kongl. Maj:t med en skrifvelse angående skärpta straffbestämmelser. Om den ärade motionärens framställning gått i en sådan riktning, skulle jag hafva varit den förste att tillstyrka en underdånig skrifvelse med anhållan, att Kongl. Maj:t ville tillse, om icke ansvarsbestämmelserna i 1864 års författning angående utvidgad näringsfrihet kunde i någon mån skärpas för att hindra det ofog, som nu utöfvas; men motionären utgår från den synpunkten, att man bör tillse, att desse utländske handelsresande erlægga till staten och kommunen en bevilling, fullt motsvarande den rörelse de idka. Inom Utskottets pluralitet — och jag hörde dit — ansåg man 1864 års författning tillräcklig i detta fall. Jag kan icke, såsom reservanten, antaga att nämnda författning handlar endast om de utlänningar, som bygga och bo i landet, utan håller före, att den eger tillämpning på hvarje utlänning, man eller qvinna, som vill idka handelsrörelse i landet, och att det således åligger hvarje utlänning, så väl den, som är såsom handlande här i riket boende, som ock den, hvilken endast tillfälligtvis vistas här, att ställa borgen för sina afgifter till stat och kommun. Dermed måste väl äfven statens och kommunens rätt redan vara tillgodosedd. Reservanten påpekar, huru svårt det är att utöfva kontroll derå, att sådana afgifter erläggas, och säger, att innan man fått reda på de utländske handelsresande, äro de redan ur landet igen med sitt rof. Tro Herrarne, att det är lättare att få reda på dem för att få dem bevillingstaxerade till staten. Det kan naturligtvis i fråga om dessa personers beskattning icke komma att tillgå på annat sätt, än Bevillningsstad-

*Om skärpt
kontroll öfver
utländske
handelsve-
sandens afgif-
ter till stat
och kommun.*

(Forts.)

gan i allmänhet föreskrifver, nemligen att bevillningsberedningen skall föreslå, taxeringskomitén påföra och pröfningskomitén, i händelse af besvär, fastställa taxeringen. Ty desse utlänningar måste väl hafva samma rätt, som hvarje annan af landets skattskyldige, att få klaga. Tro Herrarne icke, att de äro ur landet, innan bevillningsafgiften kan i laga ordning hos dem uttagas. Enligt min åsigt skulle det hafva kunnat medföra en stor fördel, om motionen gått ut på att ändra straffbestämmelserna i 1864 års författning derhän, att om en utlänning drifver handel här i riket utan att hafva fullgjort därför stadgade vilkor, vederbörande skulle ega rätt att taga hans gods i beslag, under vilkor, att åtal samtidigt anställdes. Derigenom skall man kunna erhålla en allvarlig och sträng kontroll på desse utländske marktschreier; men att skrifva till Kongl. Maj:t för att Kongl. Maj:t skulle utfundera något sätt, hvarigenom de skulle tvingas att erlägga skatt till stat och kommun, tror jag icke leda till något resultat, ty jag kan för min del icke se, huru dessa afgifter skulle kunna bestämmas och af dem uttagas.

Motionären har inledt sin motion med anförande, nästan ordagrant, af en artikel, som stått att läsa i en sydsvensk tidning, och med begagnande af denna artikel såsom motivering, har han derpå framställt sitt förslag. Denna artikel har emellertid icke åsyftat skärpande af de för ett olaga utöfvande af ifrågavarande handelsrörelse nu stadgade straffbestämmelser, utan endast gått ut på erhållande från de handelsresande af afgifter till stat och kommun. Men i detta fall är, såsom jag redan sagt, 1864 års författning tillfyllestgörande. Kommer en utlänning hit till riket för att anställa sådana auktioner eller realisationer för utländska konkursmassors räkning, som i motionen omförmålas, vet jag nemligen ingenting, som hindrar ortmyndigheterna att därför tilltala honom; ty om han icke erhållit Konungens tillstånd att här i riket vistas, icke hos vederbörande myndighet anmält sig för rörelsens bedrivande eller icke stält vederhäftig borgen eller annan säkerhet för utskylder till stat och kommun under tre år, drifver han en daglig rörelse. Icke heller är svårigheten att i städerna få tag i honom stor, ty han låter nemligen kungöra sin rörelse eller anställer offentliga auktioner. Svårare är visserligen att få tag i honom på landet; men jag tror icke, att det är lättare att på det sätt motionären föreslagit få reda på honom för uttagande af utskylder än för åläggande af ansvar. I aktors rätt att, om en dylik handelsresande olagligen utöfvade sin rörelse, få taga från honom hans varor, tror jag dessutom det bästa korrektivet mot det öfverklagade onda skulle ligga.

Då emellertid motionen framkommit endast i form af en beskattningssmotion, och jag icke tror, att ett tillfälligt Utskott kunna gå längre än motionären, tror jag, att Utskottet varit i sin goda rätt, då det tillstyrkt Riksdagen att icke aflåta en sådan skrifvelse, som motionären föreslagit, hvadan jag tager mig friheten yrka bifall till Utskottets förslag.

Herr Torpadie: Jag var verkligen något tveksam, huruvida jag, som hyser sympatier för reservationen, skulle våga begära ordet, af det formella skäl, som den siste ärade talaren anförde; men då ett direkt yrkande blifvit under diskussionen framställt, torde Kammaren ursäkta, om jag i denna angelägna sak begär att få säga några ord.

Jag vill icke på ringaste vis klandra det tillfälliga Utskott, hvars betänkande nu föreligger, för dess motivering. Den är i det hela taget ganska riktig. Det är blott i afseende på slutorden i motiveringen, der Utskottet bestämdt säger, att 1864 års förordning är för stäffjande af det öfverklagade ofoget fullt tillräcklig och att, om så icke visar sig vara förhållandet, det skulle bero på en felaktig tillämpning af lagens bud eller en klander-värd försummelse hos vederbörande åklagare och icke kunna tillräknas en riktig eller bristande lagstiftning, som jag vågar vara af olika tanke med det ärade Utskottet. Det synes vara temligen uppenbart, att, då man numera ej har kvar den förut stadgade beslagsrätten, det måste vara synnerligen svårt för myndigheterna att komma åt dessa med olaga handel sig sysselsättande utlänningar. Visserligen torde det kunna gå för sig, då de hålla auktioner, men de kunna äfven vid försäljningen af sina varor gå till väga på annat sätt: de kunna "realisera", och då torde det blifva svårare. Och huru gå de till väga i städerna t. ex.? De annonsera en sådan realisation. Stadsfiskalen kan väl vara nitisk och påpasslig samt stämma dem; men som rättegångsdag icke inträffar alla dagar — i de flesta mindre städer blott en dag och i de större städerna 2 dagar i veckan, ehuru brottmål äfven der vanligen handläggas blott den ena dagen — har en realiserande utlänning vanligen 2 eller 3 dagar på sig, under hvilka dagar han med den snabbhet han utvecklar, kan medhinna ganska mycket. Derefter gifver han sig af med första ångbåt eller bantåg till utlandet, och då målet mot honom skulle förekomma, är han borta. Icke kan någon säga, att någon försummelse från myndigheternas sida här egt rum, eller att författningen blifvit oriktigt tillämpad. Den har nemligen icke ens kunnat tillämpas. Huru förhållandet i detta fall är på landsbygden, torde jag icke behöfva nämna, ty gifvet är, att med der rådande långsamhet i lagskipningen förhållandet måste vara ännu sämre än i städerna.

Jag hör till dem, som tro, att den af Herr Stråle klandrade mellanmeningen i reservantens förslag icke utan skäl ditkommit, och skulle således för min del gerna se, att den finge stå kvar. Jag skall dock för närvarande, då så många olika meningar redan blifvit framställda, icke framställa något direkt yrkande utan endast förklara, att jag ansluter mig till den, som har hopp om att gå igenom. Saken är, mine Herrar, ganska vigtig, och ej minst våra östersjöprovinser — jag begagnar naturligtvis ordet i nutidens mening — äro för närvarande alldeles öfversvämmade af utländske handelsresande. Jag tror således icke, att man behöfver vara protektionist för att önska, att dessa kringfläckande herrar måtte något stäffjas, utan endast drifvas af fosterlands-

Om skärpt kontroll öfver utländska handelsresandes afgifter till stat och kommun.
(Forts.)

Om skärpt kontroll öfver utländske handelsresandes afgifter till stat och kommun.

känslan, då man yrkar att dessa "handelsagenter" måtte blifva på allt sätt af lagstiftaren efter förtjenst uppmärksammade.

Häruti förenade sig Herrar *Lyth, Nils Pettersson, Danielsson, August Peterson* och *Per Nilsson* i Kulhult.

(Forts.)

Herr Per Nilsson i Espö: Då det visat sig, att 1864 års författning icke varit tillräcklig att stäffa det missbruk, som verkliga fortgår inom landet, härrörande från dessa utländska handelsresande som fara omkring och sälja sina varor, ofta utan att för denna rörelse erlägga någon skatt till staten; och då nu ordföranden i det tillfälliga Utskott, som behandlat denna fråga, förklarar, att han fattat saken ur den synpunkt, att Utskottet i anledning af motionärens förslag icke kunnat tillstyrka någon förändring i nu gällande lagstiftning i berörda hänseende, så får jag för min del säga, att jag tvärtom tror att Utskottet haft ganska goda skäl att fatta ett motsatt beslut, mot hvad nu varit händelsen, och således bort tillstyrka bifall till motionärens framställning. Men då emellertid Utskottets betänkande är åtföljdt af en reservation, hvilken, efter hvad jag tror mig veta, hvarken strider mot den ena eller andra sidans anhängare, så ber jag att få till denna reservation yrka bifall, så vida icke Kammaren föredrager att återremittera ärendet, på det att Utskottet må sättas i tillfälle att ytterligare taga reservationen i ompröfning och der- efter möjligen framlägga den som sitt eget förslag.

Heist önskar jag dock bifall till denna reservation i oförändradt skick, och yrkar afslag på Utskottets utlåtande.

Herr Herslow: Då denna motion väcktes hyste jag den farhågan, att frågan möjligen icke skulle anses förtjent af någon vidare uppmärksamhet, på grund deraf, att de missförhållanden, som påpekades i motionen, möjligen icke skulle öfverallt och i samma utsträckning vara kända, som hos oss nere i Skåne. Den diskussion som nu pågår har redan visat, att dessa farhågor varit ogrundade. Det tyckes nemligen vara allmänt erkänt, att vi här hafva att göra med en verklig ekonomisk olägenhet, en kraft för nationens välstånd, som hotar våra industriidkande klasser å ena sidan, och å den andra angriper välståndet hos vår landtbefolkning. Ty det är två olika slags missbruk, som motionären med sitt förslag afser att förekomma, fastän båda äro i viss mån hvarandra lika och båda utgöra missbruk af den frihet, som genom vår nuvarande näringslagstiftning är inrymd åt utlänningen. Det ena är af temligen färskt datum. Det förskrifver sig från det bekanta ekonomiska betryck, som under de senare åren hemsökt Tyskland. Sedan den tyska affärsverlden icke längre i eget land fann en köplysten marknad för sitt lands öfverproduktion af vissa varor, fann den sig tvungen att söka ut åt sig andra débouchéer, andra länder, inom hvilka den genom hvad medel som helst kunde afbörda sig detta öfverskott af en illa beräknad produktion. Det fans då för dessa köpmän intet annat närmare till hands, än att

uppsöka den gamla handelsväg som redan Hanseaterne långt före dem begagnat. De kommo derföre öfver Östersjön, och gjorde sina försök i Danmark, hvarifrån de dock genast motades så kraftigt, att de icke funno lägligt eller gagnande att repetera sina handelsexpeditioner dit. Derpå kommo de öfver till oss; i början gingo de försigtigt till väga och skickade till svenska köpmän lager i kommission att realisera "för utländsk konkursmassas räkning", såsom frasen lydde. De provisioner och kommissionsarfvoden, som härvid måste erläggas, minskade emellertid betydligt vinsten på affären, och de tyska köpmännens och fabrikanternas läge tvang dem att, om möjligt, söka åtkomma denna vinst ogravverad. Nöden är uppfinningarnes moder, tyskar äro alla uppfinnarens mästare, och snart funno de hvarje mellanhand vid dessa affärer öfverflödigt. Liksom de från början frigjort sig från de fasta köpmännens hjälp, så frigjorde de sig äfven snart från alla kommissionärer, och nu infunno de sig i massa i de skånska städerna, särdeles under sistlidne höst. Der fans under November och December månader i fjor icke en skånsk stad, hvarest icke dylika realisationer pågingo, hvarförutom hvarje vecka hölls en stor auktion för samma affärsmäns räkning. Dessa tillställningar omfattade allt tänkbart, från sidentyger och brysselmattor till bomullstrumpor och kökshanddukar. Man kan lätt tänka sig hvilken effekt detta måste utöfva på våra egna manufakturhandelns omsättning och affärsställning. Fördelarne för de utländske finansiererna voro härvid för många och för stora: de behöfde icke för längre tid hyra sig dyra försäljningslokaler, de behöfde icke heller hålla ständigt fullsorterade lager af varor, som lätt förderivas och framför allt — de behöfde ej erlägga skatt för sin rörelse. De behöfde icke heller några handelsbiträden, ty Kongl. Maj:t och kronan försåg dem med sådane. Magistraten fungerade villigt öfverallt som handelskommiser. När det gick så bra i städerna med detta Geschäft, så fann man snart, att det borde gå lika bra på landsbygden. Inom kort pågick äfven på den skånska landsbygden hvarje torgdag dessa beryktade realisationer för utländska konkursmassors räkning; såsom biträden vid försäljningen såg man, efter hvad jag hört, både kronofogde och länsman. Jag hör min ärade granne, representanten för Lund, här opponera sig och begära ordet; och jag minnes nu, att i Lund magistraten verkligen undandrog sig tjänstgöring vid det tyska försäljningsbordet. I Malmö deremot förrättades dessa auktioner utan invändning af den bland rådmännen, som har auktionsväsendet om händer, och på landsbygden höllos de utan undantag af landsstatstjenstemännen; ja, jag har hört berättas, att en kronolänsman, som hade dylika uppdrag, tog mellan auktionerna lagret hem till sig och der i eget hus under hela veckan tjänstgjorde som försäljare. Jag är öfvertygad att ingen af de tjänstemän, hvilka sålunda haft att göra med ifrågavarande försäljningar, derigenom på något sätt förbrutit sig mot gällande lag och författningar; men just derföre är jag också öfvertygad, att i dessa lagar och författningar förefinnes en betänkligh brist.

Om skärpt kontroll öfver utländske handelsresandes afgifter till stat och kommun.
(Forts.)

*Om skärpt
kontroll öfver
utländske
handelsre-
sandes afgif-
ter till stat
och kommun.
(Forts.)*

Det andra missbruket uppträder mindre storartadt, men mera tätt och kontinuerligt. Jag afser naturligtvis den stora skaran invandrade småschackrare. Dessa passera hastigt genom städerna, ty deras destinationsort är landsbygden, der de göra sina bästa affärer. Man ser dem ständigt på stora stråkvägen från Malmö, och de äro så talrika, att jag hört en godsegare från Malmötrakten försäkra, att knappast en dag går förbi, då det ej hålles en liten marknad i hans folkstuga utaf sådana kringvandrande tyska krämare, vanligast judar. Det stora lockbetet är dels den ofantliga prutmånen (ty säljaren begär oftast 3 à 4 gånger för högt pris), dels den utsträckta krediten. Drängar och pigor erhålla oinskränkt kredit; och när så tiden stundar att de skola uppbära sina löner, då är krämaren på platsen för att af lönen lyfta sin dryga del. På senare tiden har man vid detta slags handel uppfunnit ännu ett lockbete, nemligen lotteriet. Dervid tillgår sålunda, att handelsmännen försälja icke en sak, utan rättighet att slå tärning om en sak. Kastet får afgöra om jag får något för mina penningar eller icke. Om "slaget" kostar 10 öre och vinsten inträffar vid andra slaget, fås sålunda t. ex. en sked för 20 öre. När pigan kommer hem och berättar att hon lyckats få en sked eller en gaffel för 20 öre, anses detta naturligtvis för ett oerhördt godt kap; men vid efterfrågan hos någon diversehandlare i staden får hon vanligen höra, att samma sak i sjelfva verket kan erhållas för det pris, som hvarje "slag" kostat. Förr kunde man vända sig till närmaste kronobetjent för att beifra dylika ofog, men nu är man hänvisad till att stämma inför domstol. Att uttaga stämning på en person, som man på förhand vet ej skall infinna sig, vore ju löjligt, och man låter vid sådant förhållande saken hafva sin gång. Min sagesman hade emellertid länge försökt att genom vederbörande myndigheter erhålla handräckning till ofogets stärfjande; men då han märkte att han på denna väg ingenting kunde uträtta, och å andra sidan såg att hans folk ej fick vara i fred för de vandrande krämarnes frestelser, så tittade han efter, hvar han hade sin käpp, hvarje gång han såg den välbekanta typen nalkas. Men, mine Herrar, det är icke riktigt väl bestäldt med lagstiftningen, när äfven den mest laglydige Kongl. Maj:ts undersåte känner sig frestad att i sitt käppställ söka efter resurser för att fylla luckor i befintlig lag.

Är nu förhållandet sådant — och jag tror ingen vill förneka det — att både den lilla och den stora formen af denna vårt stora grannlands industriella invasion hos oss utgör en verklig landsplåga, så torde vi böra vara ense om att de botemedel, som kunna utfinnas, också böra användas. Formella betänkligheter förefinnas visserligen; men, i likhet med den ärade talaren på kalmarbänken tror jag, att Utskottet icke har rätt i sitt påstående, att det öfverklagade förhållandet måste vara beroende på felaktig tillämpning af gifna stadganden, men ej kunna tillräknas en oriktig eller bristande lagstiftning. Jag tror derjemte, att reservanten har rätt då han förmenar, att Kongl. Maj:t, på Riksdagens anhållan, icke skall undandraga sig att söka betryggande lagstadganden mot

missbruk, som blifvit lika allmänna som skadliga. För min del antager jag, att ett sådant botemedel ligger ganska nära till hands, nemligen dels i ett stadgande, att den, som ämnar för utländsk räkning verkställa varurealisation, skall på förhand deponera ett visst, i proportion till det utbudna lagret fastställt belopp, äfven om han är svensk undersåte, dels i en föreskrift derom, att när helst kringvandrande krämare ej förmår vederbörligen dokumentera sig, kan hvilken kronobetjent som helst utan vidare taga hans låda i beslag.

Om skärpt kontroll öfver utländske handelsresandes afgifter till stat och kommun.
(Forts.)

Jag tror att den förevarande motionen skulle kunna tjena som uppslag till en sådan önskvärd och behöflig ändring och fyllnad i nu gällande näringslagstiftning. Jag vill ogera uppgifva hoppet derom och förenar mig därför uti yrkandet på återremiss, för att sätta Utskottet i tillfälle att, med begagnande af sin lagkloket och fyndighet, utleta lämpligaste formen för en underdånig skrivelse i sådant syfte.

Herr Talmannen, nu återkommen, lemnade derefter ordet till

Herr O. Toll: Den talare, som strax före mig hade ordet, har med rätta påpekat, att det är från Tyskland man har att söka ursprunget till denna ström af handelsresande, som på senare tiden gjutit sig öfver vårt land. I förbigående ber jag att få meddela några upplysningar, som nyligen skriftligen blifvit mig lemnade af en person i Tyskland. Han omnämner hurusom vid 1876 års tyska riksdag en mängd röster höjts mot det handelsofog, som bedrivnes af en mängd från främmande land ankomna dylika ambulatoriska affärsmän, som dem, hvarom här är fråga. Dessa klagomål hafva framförts till rikskanslersemetet, som från de särskilda förbundsstaternas regeringar infordrat förslag, huru på lagstiftningens väg de öfverklagade olägenheterna skulle kunna undanröjas. Hvarken min korrespondent eller jag hafva reda på hvad resultatet häraf blef; men hvad jag vet, är att senaten i Lübeck den 20 November 1877 utfärdade en lag mot missbruk af handelsrättigheter samt att denna lag utgick på att beskatta dessa handelsresande ungefär i samma form, hvarunder i vårt land bevillning åsattes.

Det är endast denna upplysning jag velat lemna. Hvad för öfrigt beträffar min ärade väns, ordförandens i Utskottet, anmärkning mot det formlösa i mitt förslag, så, ehuru jag icke vill erkänna att det är så alldeles formlöst, afstår jag från all slags författareära, blott det mål jag åsyftar vinnes. Och kan detta ernås lättare genom en återremiss af punkten, hvilket ock jag för min del tror, sedan jag varit i tillfälle att höra Herrar Rydins och Herslows anföranden, så ändrar jag mitt förra yrkande och förenar mig med dem som begärt punktens återförvisande till Utskottet.

Herr Schultz: Herr Talman, mine Herrar! För min del är jag motionären tacksam för det förslag, han framställt, i ändamål att stäfja det ofog, som för närvarande bedrivnes i landet af ut-

Om skärpt
kontroll öfver
utländske
handelsre-
sandes afgif-
ter till stat
och kommun.
(Forts.)

ländske handelsresande. Man har visserligen sökt framhålla, att olägenheten utaf de af nämnda utländingar anställda varuauktioner och realisationer icke äro så stora. Jo, de äro verkligen stora, och våra egna handlande, så väl i städerna som på landet, äro högeligen bekymrade öfver den konkurrens, för hvilka dessa utländingar utsätta dem. Visserligen skola dessa främmande handelsresande erlægga bevillning till staten, men de betala icke någon kommunalskatt, oaktadt de resa land och rike omkring med stora s. k. proflager, hvilka de göra sig af med innan de lemna landet. Och då det icke är en obetydlig varuförsäljning som på detta sätt eger rum, så borde man verkligen söka åstadkomma någon skärptare kontroll på dessa kringresande utländingar, och att de finge betala kommunalskatt.

Hvad angår det andra slaget af utländska handelsresande, eller sådane, som hafva verkliga varulager att sälja, men äro förpligtade till att söka vederbörandes tillåtelse till dylik försäljning, så läser stadgandet härom ofta kringgås af den säljande genom att han utgifver sig såsom biträde till den eller den köpmannen i vårt land. Jag anser derföre reservanten hafva fullkomligt rätt, då han säger, att desse utländske handlande ofta undandraga sig den skatt, de böra betala till så väl staten som kommunen, och icke heller är det för mycket sagdt af honom, då han påstått, att Utskottet för lindrigt bedömt dessa handelsresandes uppträdande i landet. Af sådan anledning gillar jag och fullkomligt reservantens framställning om behovet af kontrollerande bestämmelser i allmänhet, rörande desse kringresande utländingar, och ser intet hinder för Riksdagen att antaga hans i sådant syfte framlagda skrifvelseförslag.

Man säger, att ett sådant förslag måhända icke skulle omfattas af Första Kammaren, utan der en mängd invändningar komma att göras mot detsamma. Ja, dermed må nu vara hur som helst; måhända att sådana upplysningar kunna meddelas der, som göra att förslaget icke bör antagas. Men hvad som är säkert, det är att här i Kammaren icke framkommit några upplysningar, som kunnat göra Kammaren tveksam i fråga om antagande af reservantens förslag.

En talare på stockholmsbänken har sagt, att förslaget ginge nästan långt i protektionistisk riktning. Ja, ryggar man tillbaka för den protektionism, som vill skydda landets egna handlande, de der betala skatt både till kommunen och staten, för konkurrens med desse handelsresande, hvilka undgå sådan skatt, då får jag säga, att man har bra besynnerliga begrepp om protektionism. Jag vill icke förena mig i en sådan åsigt, utan påstår, att denna protektionism, om man så vill kalla den, är fullt berättigad. Icke böra väl utländske handlande få resa omkring här i landet och afyttra sitt kram under åtnjutande af större fördelar än våra inländske, ty, mine Herrar, äfven om de erlægga bevillning till staten, så är ju denna afgift ringa, emot den kommunalskatt som i allmänhet våra handlande få betala!

På dessa skäl får jag yrka bifall till reservantens skrifvelse-förslag.

Herr Stråle: Ja, nu är väl ämnet temligen uttömdt och jag skall derföre också tillägga endast ett par ord. Här äro i själfva verket hopkopplade tvenne saker. Den ärade opponenter i Utskottet har ansett, att det erfordras skärpta straffbestämmelser i 1864 års förordning. Jag tror, att han här farit vilse, ty 1864 års förordning handlar om rättighet för utlänning, som i riket vistas, att här "idka handels- eller fabriksrörelse, handverk eller annan handtering"; men motionären har talat om "handelsresande", och det är någonting helt annat. Jag tror sålunda icke, att skärpta straffbestämmelser i 1864 års författning hjälpa denna sak, och jag återkommer dertill att motionärens eget förslag, enligt mitt förmenande, är så enkelt och tillfredsställande, att, om Utskottet velat redigera ett skrifvelseförslag i denna riktning, man dermed bort kunna låta sig nöja. Motionären har äskat skärpta kontroller å utländska handelsresande i syfte att staten och kommunen må få ut sin fulla rätt, och detta är hvad man kan begära. Men för att detta skall kunna ske, måste Kongl. Maj:t i administrativ väg, genom Konungens Befallningshafvande eller andra myndigheter, låta besörja, att kontrollen i detta afseende skärpes, och sådant kan icke inflyta i bevillningsförordningen.

Jag tror att jag förra gången yrkade bifall till reservationen med någon förändring; men jag ber nu att i stället få förena mig i yrkandet om återremiss, för att kunna erhålla ett förslag i det syfte jag antydt.

Herr Ola Andersson: Jag vill just icke påstå, att motionären i sin motion "sammanblandat mål af olika beskaffenhet", som grundlagen förbjuder, men nog syftar motionen till förändring så väl i bevillningsförordningen som näringslagstiftningen, möjligen till och med i kommunallagarne. Detta skall dock icke hindra mig att instämma i syftet af hans motion, då jag önskar, att något i denna sak måtte göras. Men då jag säger detta, vill jag också hafva sagt, att jag icke gör det företrädesvis eller knappast till någon del *derföre* att det understundom inträffat, att våra handlande fått till följd af denna täflan något nedsätta sina anspråk. Ty jag är vän af fri täflan så väl i handel som industri och anser hvarje afvikelse derifrån i grunden vara ett felsteg, om också åtskilliga förhållanden, som jag nu icke skall tillåta mig att ingå uti, stundom kunna försvara eller betinga vissa modifikationer deruti. Då nu emellertid vår näringslagstiftning så väl som bevillningsstadgan saknar stadganden, som på det fall, hvarom här är fråga, ega tillämpning eller ens äro skrifna för denna art af rörelse, anser jag nödigt att något i saken åtgöres, och på detta skäl och då jag icke anser att denna rörelse, af hvilken jag visst icke är någon beundrare, bör uppmuntras med skattefrihet, enär desse handlande, då de komma hit i landet och utöfva sin rörelse, äfven åtnjuta skydd af landets lagar, hvarförutan de sannolikt

Om skärpt
kontroll öfver
utländske
handelsr-
sandes afgif-
ter till stat
och kommun.
(Forts.)

uteblefve, så ber jag att, för min del, få instämna i yrkandet om återremiss, så mycket mera som jag icke anser något af de föreliggande förslagen tillfredsställande.

Herr Thomasson: Jag har begärt ordet endast för att bekräfta allt hvad min vän på malmöbanken nyss yttrat, med undantag endast af hans uppgift, att alla magistrater i Skåne skulle hafva ställt sig till desse handelsresandes förfogande. Detta är icke förhållandet; den magistrat, jag har den äran att tillhöra, har alltid afslagit utländingars anhållan om auktioners förrättande, och Konungens Befallningshafvande, der sökandena anfört besvär, har också fastställt magistratens beslut. Jag tror att förhållandet är enahanda i Kristianstad och några andra skånska städer. I öfrigt instämmer jag med dem som yrkat återremiss.

Herr Uhr: Det plägar vara vanligt vid yrkande på återremiss, att Utskottets ledamöter, en eller flere, förklara att det icke tjenar något till att återremittera ärendet, ty resultatet inom Utskottet, menar man, blir ändå detsamma. Sådant lärer väl icke nu blifva förhållandet. I likhet med Utskottets ordförande kan jag äfven försäkra, att Utskottet var benäget att tillstyrka motionärens förslag eller åtminstone att bereda framgång åt syftet deraf; men, såsom Herr Ordföranden redan förklarat och äfven är i motiven till betänkandet anfördt, fann Utskottet sig förhindradt att förorda motionen derföre, att det redan funnes beskriafen lag i ty fall, som, derest den tillämpades, borde kunna anses till fyllest. Om återremiss beslutas, så är det ju möjligt att Utskottet af den nu förda diskussionen kan hemta anledning komplettera den brist, som i motionärens yrkande förefinnes och hvarigenom måhända en något bättre "kläm" kan åstadkommas, än den nu föreliggande. Reservantens skrifvelseföreslag kan jag icke heller i allo bifalla, hvarföre jag äfven af denna anledning icke vill motsätta mig en återremiss af betänkandet.

Herr Sven Andersson: Herr Talman, mine Herrar! Då jag anser att redan tillräckligt blifvit i föreliggande fråga anfördt, har jag begärt ordet endast för att yrka återremiss, på det Lag-Utskottet måtte, efter den utredning frågan nu erhållit, å nyo blifva i tillfälle afgifva sådant utlåtande, att den öfverklagade olägenheten må i tid blifva afhulpen; jag yrkar återremiss på hela betänkandet.

Herr Hedin: Jag skall fatta mig ytterst kort, såsom pligten bjuder, då jag redan tvenne gånger förut i dag tagit Kammarrens uppmärksamhet i anspråk.

Jag finner för min del ingen nödvändighet att återremittera ärendet till Utskottet. Jag anser att Kammarren allt för gerna kan bifalla min reservation med den ändring, som af, om jag minnes rätt, den andre i ordningen af talarne är föreslagen, nemligen att orden: — "*under förklarande, att Riksdagen delar de*

långe och allmänt uttalade bekymren öfver de missbruk af den åt utlänningar medgifna näringsfrihet, som af utländske handlande i stor skala bedrifvas måtte uteslutas. Anmärkningen derom är otvifvelaktigt riktig, förnämligast ur den synpunkten att det torde vara oegentligt att i den så kallade "klämman" införa en sammanfattning af hvad i motiven anförts och som der har sin rätta plats.

Om skärpt kontroll öfver utländske handelsresandes afgifter till stat och kommun.
(Forts.)

Att återremittera ärendet för att, såsom en talare bland annat anført, få ordet "förhindra" utbytt mot "förekomma", synes mig till ingenting tjena; de båda orden äro ju synonyma och ligga hvarandra så nära, att man icke får den minsta nyans i sak genom att utbyta det ena mot det andra.

I öfrigt ber jag att få fästa uppmärksamheten derå, att Riksdagens förhandlingar redan skridit långt framåt, att ärendet skall behandlas äfven i Första Kammaren och att det sålunda icke är skäl att förhåla tiden genom en återremiss. Dertill kan läggas den betraktelsen, att — under förutsättning att frågan kommer att ådraga sig Medkammarens uppmärksamhet — en eller annan förändring i förslaget tvifvelsutom der skall påyrkas, om icke annat, så åtminstone att till exempel "om" må utbytas mot "derest", eller "och" mot "samt", och att ärendet sålunda ändå löper fara att under sista stadium af dess behandling till denna Kammar återlemnas.

Jag anhåller, Herr Talman! om bifall till min reservation med uteslutande af de anförda orden.

Herr Magnus Andersson: Då vi nu hafva klart för oss att få, om några, i denna Kammar finnas, som icke anse denna fråga i högsta måtto beaktansvärd, så anser jag det icke vara skäl att genom en återremiss fördröja tiden. Vi veta hvad vi hafva, men icke hvad vi kunna få, och jag tror icke att stiliseringen i reservationen är farlig.

På dessa och förut anförda skäl anhåller jag om bifall till reservationen.

Herr Schultz: Jag anhåller att få förena mig i det af Herr Hedin framställda yrkande.

Herr Berg: Jag skall endast taga mig friheten att med anledning af yrkandet om bifall till reservationen med uteslutande af mellanmeningen: "under förklarande" etc., anhålla om en liten ytterligare redaktionsförändring, hvarigenom de betänkligheter, som mot densammas innehåll framhållits, torde kunna i någon mån undanrödjas, och frågans återremitterande således kunna undvikas. Denna förändring afser, att orden: "förhindra, att utlänningar, som här i riket idka handel, undandraga sig skatt till staten och kommunen", måtte utbytas mot orden: "förhindra att utlänningar här i landet idka handel, utan att erlægga skatt till staten och kommunen".

Jag anhåller om proposition härå.

Om skärpt
kontroll öfver
utländske
handelsre-
sandes afgif-
ter till stat
och kommun.
(Forts.)

Herr Hedin: Jag anhåller om bifall till min reservation, med den ytterligare förändring, som af Herr Berg föreslagits.

Herr Lundberg: Jag anhåller att få instämma uti framställt yrkande om återremiss och tror, att Utskottet borde lemnas tillfälle att närmare öfverväga, hvad som här under öfverläggningen anförts, samt afgifva förslag till underdånig framställning uti ifrågavarande hänseende.

Då till idkande af handel eller annat näringsyrke här i riket utlänning icke eger någon rättighet annorledes, än i enlighet med 1864 års förordning, och man icke emot hvad densamma härutinnan stadgar ansett sig hafva något att anmärka, torde icke kunna vara riktigt eller skäligt att, såsom reservantens förslag upptager, göra underdånig hemställan om "inskränkningar i den utlänningar nu medgifna näringsfrihet". Men lärar i den skrifvelse, som i ämnet må beslutas, böra fästas Kongl. Maj:ts uppmärksamhet derpå, att under det bevillningsförordningen innehåller, att en utlänning som, utan att hafva erlagt stadgad bevillningsafgift, *utbjuder* eller slutar handel om utländska varor, skall jemte afgifvens erläggande böta 500 kronor, stadgar deremot 1864 års förordning böter till belopp af högst 200 kronor för den, som verkligt idkar handel utan att dertill vara berättigad. Lämpligt torde vara, att böterna fördelades mellan åklagaren och kronan, som nog skulle medverka dertill, att åtal oftare komme att ega rum; äfvensom det väl kunde böra stadgas rättighet för åklagare att såsom säkerhet för gäldande af böter taga under beslag de varor, som en utlänning oloffigen sökte försälja. Med afseende härå hemställer jag om återremiss till Utskottet.

Herr Torpadie: Som jag, då jag hade ordet, icke framstälde något yrkande, så ber jag nu att få förena mig i yrkandet om bifall till det af Herr Hedin framställda yrkande, sådant det blifvit af Herr Berg formuleradt.

Sedan öfverläggningen förklarats slutad, och propositioner blifvit gifna, enligt de gjorda yrkandena, biföll Kammaren det förslag, Herr Berg under öfverläggningen framställt; och hade Kammaren således, med afslag å Utskottets hemställan, beslutit, att Riksdagen i skrifvelse till Kongl. Maj:t skulle anhålla, att Kongl. Maj:t täcktes underkasta nu gällande näringslagstiftning, i hvad den angår utlänningar, en revision i syfte att förhindra, att utlänningar här i landet idka handel, utan att erlagga skatt till staten och kommunen, samt att Kongl. Maj:t behagade fastställa de inskränkningar i den utlänningar nu medgifna näringsfrihet, som för nämnda ändamål kunna finnas nödvändiga, äfvensom skärpa, ansvarsbestämmelserna för olofflig handelsrörelse och meddela föreskrifter, som underlätta vederbörande myndigheters kontroll öfver iakttagandet af de för utlänningars näringsfrihet stadgade vilkor.

Jemlikt 63 § Riksdagsordningen, skulle detta beslut genom utdrag af protokollet Medkammaren delgifvas.

§ 7.

Vid föredragning af Bevillnings-Utskottets memorial N:o 7, i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut i vissa delar af Bevillnings-Utskottets betänkande N:o 6, angående väckta förslag om ändringar i gällande Bevillningsstadga, godkände Kammarerna de i nämnda memorial föreslagna voteringspropositioner.

§ 8.

Justerades protokollsutdrag.

§ 9.

Ledighet från riksdagsgöromålen beviljades:

Herr A. Andersson	i Smedbyn	under 14 dagar från och med den	10 April
„ I. Lyttkens	„	8	„ 12
„ P. Pehrsson	„	10	„ 13
„ Lars Ersson	„	10	„ 14

Kammarernas ledamöter åtskildes kl. ½11 e. m.

In fidem
Gustaf Westdahl.